

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Prins Erik fortæller

H. HAGERUP

Prins Erik fortæller

Prins Erik

fortæller

*Minder fra Bernstorff, Det gule Palæ
og Barndomsdagene i Frankrig*

H. HAGERUP'S FORLAG
KØBENHAVN 1945

Fotografiene er i stor Udstrækning taget af
Prinsesse Marie
Andre stammer fra kgl. Hoffotograf Elfelts Samlinger
—
Clicheer
udført af F/A. Wendt & Jensen

Naar jeg tænker tilbage paa de første Barndomsaar, spørger jeg undertiden mig selv, hvorfor jeg egentlig bedre husker *Bernstorff*, hvor mine Forældre tilbragte Sommermaanederne, end *Det gule Palæ*? Dér er jeg dog født og har tilbragt min meste Tid. Men saaledes er det. Det kommer nok af, at de store Forberedelser, Opbrudet, Afrejsen til *Bernstorff*, paa en sikkert hundekold. nu saa mange Aar efter, synes jeg, sommerlig Majdag, Forventningen om det nye, der forestod, og Livet i det store Sommerslot med den dejlige Park, har været en saadan Oplevelse for mig i de allertidligste Aar, at *Bernstorff* paa en Maade er min første Erindring om Samlivet med Fader og Moder, med mine Brødre, *Aage*, *Axel* og *Viggo*, og med min Søster *Margrethe*.

Og saa var der jo det, at dér boede Kongen og Dronningen, mine Bedsteforældre. Min Bedstemoder, Dronning Louise, Christian IX's Gemalinde, døde allerede i 1898, da jeg var 8 Aar, og jeg husker hende naturligvis; men Billedet staar alligevel lidt svagt for mig. Jeg erindrer hende som syg i en Rullestol, meget lille og meget fin og klog, skærmet af min Bedstefaders Omhu. Det har nok været saadan, at hendes Aand endnu i de første, tidlige Aar har svævet over det smukke Slot, sat sit Præg paa det kære, store Hjem, mine Bedsteforældres Sommerhjem, der ogsaa var vort.

Men altsaa Kongen boede dér i alle mine Barndomsaar, lige til sin Død i 1906. Det var en meget stor Ting. Thi selv om denne Konge var min egen, rare Bedstefader, og derfor ikke burde tages mere højtideligt end andre rare Bedstefædre, saa var der dog noget særligt ved denne Bedstefader, og det

var altsaa, at han *var* Konge, vores alles Øverste. Vi levede i samme Hus i disse Maaneder, og Vorherre ved, at han var den elskeligste gamle Bedstefader, nogen kunde ønske sig, ligetil og god imod os Smaabørn. Han gik jo heller ikke rundt med Krone paa eller Scepter i Haanden, han var saamænd saa civil, som nogen kunde tænke sig, naar han hyggede sig i Bernstorffs Bøgelund Sommeren igennem. Men alligevel! Mindet om ham er uforglemmeligt.

Det har derfor nok betydet meget for en lille Dreng, der skulde paa Landet, at han skulde bo hos Kongen, som han beundrede. Og saa var vi der altsaa en Dag i Maj, netop som Parkens Bøgetræer lige var sprunget ud. H. C. Andersen har Ret: Der var saa dejligt derude paa Landet. Jeg syntes, det var en vældig Skov, der laa omkring os, lys og herlig om Dagen, mystisk med sit Sus om Aftenerne, noget andet end Amaliegades Stenbro og rystende Vogne forbi vore Vinduer paa Vej til og fra Havnen

Det var egentlig en ret stor Staahej at flytte derud. Jeg husker Flyttelæssene med Hestene for. Det var højst spændende. Biler kendtes jo ikke dengang i 90erne. Skønt Bernstorff var fuldt færdigt til at rykke ind i, tog min Moder dog ikke saa faa Møbler med fra *Det gule Palæ*, og Bagagen til den store Familie, med rigeligt Hensyn til alle forekommende Situationer paa Klædedragtens og Toiletternes Omraade, fyldte jo anseeligt Vi — det vil sige vi fra *Det gule Palæ* — boede til højre paa 1. Sal. Huset er meget rummeligt, der skulde være Plads til mange; men Hjerterummet var alligevel endnu større end Husrummet, og naar det blev rent galt, maatte vi flytte ud, simpelthen naar vores mange fine Slægtninge kom paa Besøg fra de fremmede Riger og Lande. Men herom senere . . .

Da vi var meget smaa, sov Aage og Axel sammen i eet Værelse, Viggo og jeg i et andet. Men da de store Brødre voksede til, fik de hver sit Værelse, og jeg tror nok, at de to mindste, Viggo og Margrethe, i deres spæde Aar delte Værelse, men tidligt fik hun sit eget og var stolt derover. Og saa, da Aage og Axel samtidig som 14—15-aarige blev »frivillige Lærlinge«

i Marinen, kunde vi to tilbageværende Drenge brede os i hver sit Værelse. Jeg husker, at vi mindre Børn var meget begejstrede for Aage og Axel i deres Sømandsuniformer. De var meget raske. Deres første Skib var Briggen »Ørnen«, et rigtigt Sejlskib, med hvilket de gjorde et Par Togter. Kaptajnen om Bord hed Clausen, kaldet »Den himmelske Fader«. Han skal have slaaet en proper Næve. Medens min Broder Axel jo blev Sømand med Liv og Sjæl og stadig elsker Søen, saa kunde Aage ikke fortsætte paa de vilde Vover. Han taalte ikke Svømningen og heller ikke Kanonernes Brag. Og dog blev han en stor Soldat for Herren! Jeg tror nok, at det var en slem Skuffelse for ham, at han ikke blev Søofficer, ogsaa for min Fader, der hele sit Liv blev en rigtig Sømand og elskede sit Arbejde, baade ved Mandskabets Uddannelse hjemme og paa store Togter. Ogsaa min Moder var en stor Elsker af Søen, og hun følte sig saa knyttet til Marinen, at hun i ungdommeligt Humør en Dag lod tatovere et Anker paa sin Arm. Det blev vistnok betragtet som noget excentrisk af det daværende lille København.

Aage gik saa Landofficersvejen, og alle af det ikke helt unge Københavnerkuld husker ham som den straalende Garder, han blev. Da han laa som Rekrut paa Jægersborg Kaserne, var det min store Drengeforøjelse at komme slæbende med en tung Madkurv, naar der var Øvelser paa Ermelundssletten eller Skydeøvelser paa Amager. Hushovmester Carlsen og min Moder havde pakket Kurven, og jeg tør sige, at der var gode Ting deri, ogsaa Øller og Snaps. Naturligvis var der rigeligt, saa Aage kunde dele ud til Kammeraterne, og selv fik jeg ogsaa en Bid med. Jeg var stolt af at gaa med Kompagniet, helst saa nær Aage som muligt, og Kompagnichefen, Kaptajn *Willy Wedell* sagde ikke noget. Jeg tænker tit paa Aage i disse Sejrens Dage. Hvorfor fik han ikke Lov til at gøre denne Befrielses-Krig med? Han havde dog været i mange og haarde Slag i Marokkokrigen, var engang temmelig ubehageligt saaret. Men den store Krig? Jeg er overbevist om, at han var blevet en af de Gaulles ivrigste Medkæmpere og som saa mange andre franske Officerer havde hørt til dem, der ikke havde

bøjet sig for Nederlaget i 1940. Aage var nok den mest franske af os Børn. Vore franske kongelige Forfædre i mange Led havde sat deres Præg paa ham, og hans Liv som moden Mand i den franske Armé havde gjort ham saa gallisk som nogen 100 Procents Franskmand. Han var gaaet i fransk Tjeneste, fordi det daglige og fredelige Vagtliv ikke huede ham. Han kunde rent ud sagt ikke udholde det. Da den første Verdenskrig var forbi, var han ikke længer bundet af det naturlige Forhold, at en dansk Officer maatte blive i sit Land i Krigstid, og han gjorde da først Tjeneste i Metz sammen med Kaptajn, nu Kammerherre *Torben Hage*. Da hans Tid dér var forbi, modtog han ligesom Hage Æreslegionens Ridderkors. Hans personlige Rang havde formentlig kunnet medføre en højere Grad af den franske Nationalorden; men han vilde kun dekoreres efter sin militære Grad. Det var iøvrigt ganske naturligt . . . Men saa lod han sig indrullere i den berømte Fremmedlegion, der med sin brogede Sammensætning af Mænd fra alle Nationer, og hvor der blev draget et Glemselens naadige Slør over Fortidens Fejl, ret var noget for hans Soldatersjæl. Aage endte som Major og Bataillonschef og dekoreredes af Lyautey med Officerskorset af Æreslegionen . . . Han var et herligt Menneske og en god Broder. Hvilket ægte Humør, hvilken ubændig Livslyst stod der ikke om ham. Mine Søsken vil skrive under herpaa.

Naa, men tilbage til Bernstorffs lyse Barndomsaar. Med Undtagelse af min Onkel Kronprinsen, senere Kong Frederik VIII, var min Fader jo den eneste af sine Forældres store Børneflokk, der blev i Danmark. Kong Georg sad i Grækenland, Kejserinde Dagmar i Rusland, Dronning Alexandra i England, Hertuginde Thyra i Gmunden. Det var derfor naturligt, at han, ligesom i enhver anden Familie, drog ud til sine Forældres Sommerhjem, naar der ellers var Plads. Det kom sig jo ogsaa af, at Sammenholdet i Familien var saa enestaaende godt. Det er ikke noget at prale af, men noget at glæde sig over. Christian IX elskede, at vi kom derud. Kronprinsen og Kronprinsessen og deres store Børneflokk med vor Konge som

ungt Menneske i Spidsen, før han som gift drog til Sorgenfri, boede jo paa Charlottenlund Slot om Sommeren. Det var lige ved, og vi kom dagligt sammen, i alt Fald meget, meget ofte, i Sommerens Løb. Det hele var een stor og lykkelig Familie. Og naar »de fine Slægtninge« kom, svulmede det op til næsten det utrolige. Men ogsaa herom senere.

Livet gik nu sin rolige Gang til daglig. I den store Spisestue i Stueetagen mødtes alle mellem Kl. 8,30—9. Det var Husets Regel, som maatte overholdes. Der blev serveret Øllebrød til alle, og alle elskede det. Jeg har spist enorme Mængder Øllebrød igennem hele min Barndom, saa meget, at jeg paa mine senere Aar nøjedes med at spise denne gode danske Ret en enkelt Gang om Ugen — eller lidt sjældnere Men saa staar ogsaa Barndommen lyslevende frem for mig. Jeg ser endogsaa mine Tanter, Kejserinde Dagmar og Dronning Alexandra bøjet over Øllebrøden, ser Kong Georg sætte en ordentlig Tallerken til Livs. Jeg tror, at min Bedstefader ved Synet af alle de lydige Børn — hvoraf en hel Serie Majestæter —, der spiste Øllebrød omkring hans Morgenbord, følte sin Fader-Magt yderligere understreget. Jeg ved ikke, om Kejserinde Dagmar spiste Øllebrød i *Vinterpaladset* eller paa *Czarskoie-Selo*, eller om Dronning Alexandra spiste det i *Buckingham Palace* eller paa *Sandringham*, om Kong Georg spiste den egentlig ganske mærkelige danske Ret i Ly af Akropolis, men paa Bernstorff og Fredensborg spiste de Pinedød Mængder af Øllebrød. Og det var baade sundt og godt for dem. Til Beroligelse for Lærerne maa jeg tilføje, at der ogsaa blev serveret Kaffe og Te, og hvad man ellers ønskede. Men det synes mig at være af mindre Interesse. Øllebrøden var det vigtigste.

Efter Morgenmaaltidet gik hver til sit. Min Bedstefader havde sine mange Pligter, min Fader havde sine. Men naar vi kunde, gik vi i Skoven med Husets Herre, lange Spadsereture, eller vi kørte i lette Vogne, eller nogen af os fik en Ridetur, eller vi sportede noget, ikke saa meget, som vi vilde have gjort nu. Baade min Fader og Moder var lidenskabelige Ryttere og elskede i det hele taget Dyr. Moders Hunde var vidt berømte,

men ikke saa lidt tykke, rent ud sagt fede. Det fortælles, at min Moder engang gik Tur med en af de mest velnærede og i Bredgade var lige ved at blive kørt over af en Sporvogn. Hunden ialtfald var truet, fordi den bevægede sig meget langsomt. Da hun indigneret beklagede sig over Vognførersens paastaaede Malkonduite til en af min Faders Officerskammerater, sagde denne: »Ja, det var rigtignok kedeligt!« »Hvorledes?« »Jo, at Hunden ikke blev kørt over!« Ak, den Herre holdt nok ikke selv Hunde! Naar de var syge, passede hun dem til Selvopoffelse. Hun kunde tæmme vanskelige Heste. Naar hun vilde sige noget pænt om et Menneskes trofaste Sider, talte hun om »Hunden i Mennesket«. Dette stammede fra, at hendes Fader, Hertugen af Chartres, engang i en Stambog havde skrevet: »Le meilleur dans l'homme — c'est le chien«! Naa, og saa malede og tegnede hun jo ogsaa Dyr . . . og Formiddagens Timer forløb hurtigt, og vi mødtes til Frokost, et beskedent Maaltid som i andre danske Hjem, hvor Frokosten ikke spiller saa stor en Rolle, lidt koldt, lidt varmt . . .

Eftermiddagen tilbragtes ofte med Køreture i Dyrehaven, og Kl. 6 var der Middags-Taffel. Efter Dronning Louises Død var min Moder en Slags Værtinde paa Bernstorff og sad lige overfor min Bedstefader. Men det skiftede jo, naar de høje Tanter kom. Der var altid Gæster. Nogle officielle selvfølgelig; de vekslede med Regeringer og høje Stillingers Indehavere, fremmede Diplomater o. s. v. Men af de private gode Venner paa Bernstorff husker jeg særlig Overhofmarskal, Kammerherre Oxholm, Dr. Petersen fra Gjentofte, Oberst Rørdam og enkelte andre. Doktoren kom, synes jeg, næsten hver Dag. Kammerherre Oxholm boede paa Villa »Trianglen« i Parken, som Prins Georg købte senere, men aldrig boede i.

Ja, og saa blev det Aften. Og der blev efterhaanden stille paa Bernstorff. Vi Børn kom tidligt i Seng og sov trætte ind. Luften, Legen, Oplevelserne skulde nok faa os til at sove den gode landlige Søvn. Min Moder sagde God Nat ved vore Senge, og saa var en dejlig Dag forbi. En ny ventede — med sin Øllebrød og andre Glæder og Oplevelser.

De store Dage paa *Bernstorff* var naturligvis, naar vore fine Slægtninge kom. Det har tit undret mig, at det gik saa let og praktisk paa Sommerslottet med alle de Mennesker. Man har ofte talt og skrevet om, hvor *trofaste* Kongedøtrene, der kom fra saa meget større Forhold, var overfor deres gamle Hjem i Danmark. Jeg tror, at de vilde være blevet fornærmede, hvis man havde understreget denne Troskab for meget overfor dem selv. Thi det var for dem den naturligste Ting af Verden, at de som Døtre kom hjem og besøgte deres Barndomshjem, der havde betydet saa meget for dem. Selv om de kom fra de store Riger og Lande, saa var Barndomslandet deres kære Hjem, hvor de var lykkelige over at være og at tilbringe nogle sorgløse Sommeruger hos deres Fader og Moder og senere hos deres gamle Fader alene og endelig, da ogsaa han var forsvundet, hos deres Slægt og i deres egentlige Fædreland. Og saa var Barndomshjemmet jo ikke til at kimse ad. Hoffet førtes traditionsrigt og med sin egen Fornemhed. De havde det storartet, selv om Kejserinden af Rusland og Dronningen af England maatte nøjes hver med et Soveværelse og en fælles Salon, der laa ovenover Havestuen. De kunde jo da ogsaa kun ligge i een Seng ad Gangen! Nej, der var herligt paa *Bernstorff* og endnu bedre paa Fredensborg, der dog i mindre Grad var mit eget Sommerhjem i Barndomsaarene.

Naar jeg siger, at det tit har undret mig, at det gik, hver Gang Gæste-Invasionen *ballait son plein*, som min Moder vilde have sagt, saa er det, fordi der naturligvis maatte regnes mægtigt ud, for at alle kunde bo der. Mine Forældre og vi Børn var ikke det mindste kede af, at vi maatte rykke ud af

selve Slottet og flytte over i en Villa, der ligger der endnu, og som kaldes »Den svenske Villa«. Det lyder ret uforstaaeligt, før man bliver underrettet om, at min Bedstemoder, Dronning Louise, havde købt den paa den store Udstilling i 1888, og at den havde været anvendt til den svenske Deltagelse dér.

Personalet, som med eet blev saa stort, at det umuligt kunde rummes paa Slottet, blev, om jeg saa maa sige, flyttet endnu mere paa Landet, idet Ingeniørsoldater en Dag indfandt sig og, fulgt med den største Interesse, rejste Døckerske Felttelte, d. v. s. rigtig udmærkede Huse, ude i Parken. Og dér vrimlede det da med en overmaade broget og fremmedartet Flok, danske og russiske Lakajer, Kammertjenere og Kammerjomfruer, græske og engelske og østrigske ditto ditto, foruden Kuske og deres Medhjælpere, alt hvad ikke et, men tre og fire Hoffer i Virkeligheden havde Brug for i disse Uger paa Landet. Det var store Dage for vore egne Folk, der altid modtog deres fremmede Kolleger som de gamle Kendinge, de var. Kejserinde Dagmars Livkosakker, herlige Kæmpekarle med russisk Skæg og Patroner paa Brystet, gjorde os mindre Børn lidt ængstelige. Men snart lærte vi dem jo rigtigt at kende, og saa blev vi Venner for Livstid. Dronning Alexandras Livtjener var Mr. Hawkins med de elegante Bakkenbarter. Vi glædede os mindst lige saa meget til hans Ankomst som til vor Tantes, fordi vi som Smaa maatte ride paa hans brede Skuldre. Hertugen af Cumberlandts Kammertjener, Hr. Marker, elskede vi næsten lige saa højt. Kære Mr. Hawkins og kære Hr. Marker, I var os gode Venner!

Og hvad Installationen af Gæsterne angik, saa maatte der jo nok rykkes lidt sammen, men det var kun morsomt — man var jo som andre Mennesker paa Landet — og alle var i alt Fald glade og blev som Børn paany i det gamle, kære Hjem i Bernstorff Slotspark. Det glædede Kongen og Dronningen meget, og de frydede sig rigtigt, naar de alle var samlede omkring dem. Mod Sommerens Slutning — de kom hertil i August — flyttede hele Hoffet til Fredensborg, fordi det nu skulde være saaledes, og for Jagternes Skyld. Hvis der var

nogen af »Børnene«, der ikke havde kunnet naa til Bernstorff, saa samledes man i alt Fald paa *Fredensborg*, hvor Europas Opmærksomhed, som saa ofte fortalt, var henvendt paa disse Fyrste-Sammenkomster. Naar det har været sagt, at der behandlede store politiske Spørgsmaal, saa tror jeg nok — men det er af gode Grunde en senere Erkendelse —, at det var mere i Verdensblads-Journalisternes Fantasi end i Virkeligheden. Nej, paa Bernstorff og paa Fredensborg vilde man netop være fri for Politik og Bekymring. Og det var meget forstaaeligt og naturligt...

Vi Børn fra *Det gule Palæ* morede os mest med vore græske Slægtninge, da de endnu var saa smaa som vi. De kom for det meste hvert Aar. Mine Fætre, Prins *Georg* og Prins *Andreas*, der dog var meget ældre end vi, men ogsaa Prinserne *Christophoros* og *Nikolaj* var nær knyttet til vort Hjem. Alle véd, hvilken nær og kær Ven særlig Prins *Georg*, der er født nogle Aar efter min Fader, var ham gennem hele Livet. Saa var der »Cumberlændernes« Børn, den senere Hertug af Braunschweig, Prins *Ernst August* og hans Brødre *Christian* og *Georg Wilhelm*. Den sidste omkom ved et Biluheld i Tyskland paa Vej til Frederik VIII's Begravelse, og hans Fader sendte da min Fætter *Ernst August* til Berlin for at takke Kejser Wilhelm for den Deltagelse, han havde vist ved denne sørgelige Lejlighed. Dette blev — hvad maaske ikke huskes af de yngre Slægtled — Indledningen til Forsoningen mellem Hohenzollerne og Welferne, idet Ernst August her mødte Kejserens eneste Datter, *Victoria-Louise*, blev indtaget i hende og hun i ham, og de blev som bekendt gift. Det romantiske sluttede godt op paa Siden af det politiske. Hermed var to Familier, som havde været hinanden, med et mildt Udtryk utaaelige, forsonet, og Hohenzollernes Inddragelse af Kongeriget Hannover, hvor Welferne havde hersket i Hundreder af Aar, blev tilgivet — saadan set. At min Tante, Hertuginde Thyra, ikke blev Dronning af Hannover, eller rettere, at hendes Mand

ikke blev Konge over dette Land, hvad hans Fader havde været til sin Død, var en historisk Uretfærdighed, men Forsoningen mellem de to Huse fandt altsaa Sted, og mærkeligt nok var det Frederik VIII's Begravelse, som blev den indirekte Aarsag hertil.

»Russerne«, det vil sige vor russiske Familie, kom hvert Aar til Bernstorff. Vi Børn elskede Storfyrst *Michael*, Czar Nikolajs yngre Broder, der fik en saa forunderlig og mystisk Skæbne. Han kom sammen med sin Moder Kejserinden eller med Storfyrstinde *Olga*, som jo nu bor her i Landet, og Storfyrstinde *Xenia*, der var gift med Storfyrst *Alexander*. Czaren kom kun nu og da. Vi holdt alle meget af ham.

Men festligst var det jo, naar de kendte Skibe *Victoria and Albert*, den pragtfulde engelske Kongeyacht, og den herlige, russiske Kejseryacht *Polarstjernen* lagde ind i Havnen, eller naar Czaren kom med sin Yacht *Standard*, alle ledsaget af Krigsskibe, som pyntede paa Reden og i Havnen. Saa var vi Børn henrykte. Det var Højsommer. Thi ikke alene betød det Besøg om Bord, men ogsaa hjemme paa *Bernstorff* et festligere Liv. Saa rykkede Ekstramandskab ud fra København. Mundkokken *Soyer*, en gammel, fin Franskmand, mødte fra Amalienborg med sine Hjælpere, og han lavede de dejligste Slikkerier, vidunderlige Sager, som han ikke forholdt os Børn. Jeg tør godt sige, at vi elskede Soyer. Hofholdningen blev væsentligt udvidet, og det var en Fest. For Resten maa det ikke have været billigt for min Bedstefader; men i Betragtning af, at vi til daglig levede beskedent, saa gik det. Alle de engelske og russiske og græske Hoffolk lavede jo ogsaa op, og Plads fandt de altsaa paa Slottet eller i Villaerne. Der boede i saadanne Dage op mod 100 Mennesker i Bernstorff Park, og alt gik glimrende. Teknikken, den fine Teknik i en saa stor Hofholdning, bekymrede vi Børn os ikke om og forstod heller ikke. Men jeg tænker, at det har voldt den rare Kammerherre Oxholm og hans Medarbejdere betydeligt Hovedbrud. Der var dog en saa sikker Tradition og samtidig saa megen Lyst til, at det skulde gaa godt, at alle var tilfredse.

Med vore fine Slægtninge fulgte ogsaa andre Fordele, deres smukke og betænksomt udvalgte Gaver til os Børn, Legetøj fra fjerne og fremmede Lande, ejendommelige Sager, som henrykkede os, senere godt med Manchetknapper og den Slags nyttige næsten forudseelige Gaver fra vore Tanter og Onkler, hvis Opfindsomhed vel ogsaa havde en Grænse i Betragtning af de mange, der skulde betænkes og glædes.

Af store officielle Besøg ved Hoffet, der dog ikke strejfede Bernstorff, men hvor min Moder spillede en vis Rolle, kan maaske lige nævnes *Kejser Wilhelms* og *Præsident Loubets*. Den første var i sin evige Trang til at nærme sig Frankrig og alt, hvad fransk var, ivrig for at gøre et godt Indtryk paa min Moder. Jeg kender det kun fra anden Haand; men sikkert er det, at Verdenspressen var optaget af, hvorledes Mødet med min Moder vilde løbe af Stabelen, fordi det ret ofte var kommet frem, at hun skulde være Mellemmand i visse storpolitiske Tilnærmelser. At hun overholdt sin strengt korrekte og tilbageholdende Holdning overfor Kejseren, er dog lige saa sikkert. Da Kejseren var her i 1902, viste han min Moder stor Opmærksomhed, og det berettes, at han ved Afskeden udbad sig Tilladelse til at kysse den franske Kongeætling paa Kinden, en Opmærksomhed, der vakte Opsigt, men som ikke skal have gjort Indtryk paa Kong Louis Philippes Oldebarn; afvises kunde Opmærksomheden jo ikke uden at virke som en Demonstration. Min Moder har i det Øjeblik mere end nogen Sinde følt sig som *dansk* Prinsesse, der tilhørte den danske *Værts* Hus.

At min Moder saa helt og aldeles var *dansk* Prinsesse, gav hun ofte Udtryk for. En lille Historie herom fortælles fra en Aftenfest efter en af min Moders store Basarer, da de Medvirkende samledes med hende. Hun havde bønligt bedt om, at der ikke blev holdt Taler for hende; men da hun *meget* træt efter Dagens Anstrengelser vilde trække sig tilbage *à l'anglaise*, altsaa uset, blev hun dog opdaget i Døren, og en af de

Tilstedeværende udbragte et Leve for *Marie d'Orléans*. Hun vendte sig om og sagde: Nej, af Danmark!

Moder Dansk blev overmaade korrekt; hun havde straks ved sin Ankomst hertil gjort et stort Arbejde for at lære Sproget, ganske ligesom Dronning *Alexandrine* og senere Kronprinsesse *Ingrid*, og ligesom de med det fineste Resultat. Men hun havde jo nogen Akcent. I Begyndelsen lyttede hun til min Faders Tale med nære Sømandskammerater, og det skete, at ret saftige Udtryk med Stænk af Søens Salt gled hende i Munden, uden at hun anede, at de lød lovlig kraftige i en Dames Mund. Hun har selv fortalt, at hun ofte havde set Ansigter blive ganske stive af Forfærdelse eller blive kobberrøde for ikke at eksplodere af indeklemt Grin, naar hun havde afleveret et af sine kraftigste Sømandsudtryk uden at ane deres sande Valeur af Duft. — Desværre erindrer jeg aldrig selv at have været til Stede ved en saadan Lejlighed!

Hun skrev et korrekt Dansk i sine mangfoldige Breve, der var saa mange, at man spøgende har sagt, at der ikke var et Postbud i Danmark, som ikke kendte hendes Haandskrift. Det er blevet paastaaet, at den virkelig lignede hendes Farfaders i 13. Led, altsaa min i 14. Led, nemlig selve Solkongen Ludvig XIV's. Da man engang gjorde hende opmærksom derpaa, sagde hun: »Vorherre bevares! Han, som ødelagde Frankrig og som aldrig vaskede sig!»

Og saa var der altsaa Præsident Loubets Besøg i København. Min Moder vilde naturligvis meget gerne se, at han fik et smukt Indtryk af Danmark og Kongehuset. Naa, det var der jo heller ingen Fare for, at han ikke skulde, thi alt var begribeligvis som altid smukt tilrettelagt. Men hun havde sagt til Christian IX, at Præsident Loubet havde en gammel Moder, en fransk Bondekone, som han elskede højt, og at han nok vilde være glad, om Kongen fik Lejlighed til at minde den gamle Dame. Min Bedstefader huskede det, og da Præsidenten udtalte sin Glæde over den gamle Konges overraskende Ungdommelighed, sagde Christian IX: »Jeg er i Virkeligheden ikke over firs, men kun noget over tres, og jeg véd,

Min Bedstemoder, Dronning Louise,
i Bernstorffs Slotshave.

Ved »Valkyrien«s Hjemkomst overrakte min Bedstefader
min Fader Storkommandorkorset.

Mine Bedsteforældre slikker Solskin i Bernstorffs Slotshave.

Min Bedstefader, Kong Christian IX, paa Husarkasernen.

Kongen og Dronningen paa »Dannebrog«.

Kongen og Dronningen ombord paa »Polarstjernen« (ca. 1900).

Min Fader og Moder en Sommerdag paa Bernstorff.

Moder i sin Salon.

Moder's Salon i Det gule Palæ.

Moder med Aage, Axel, Viggo og mig selv. Staaende, min bestefader
Chartres paa Besøg i København.

Prins Christian af Cumberland, der døde ung, dernæst Aage, Prins Ernst August, senere Hertug af Braunschweig, gift med Kejser Wilhelms Datter Cecilie, Axel og jeg selv. Foran ses Prins Edward, Kong Edward VIII af England, nu Hertug af Windsor.

Vi fem paa Bernstorff.

Vor engelske Nurse, Nina, med Aage paa Ryggen.

Viggo og Aage og vor Hund Capi.

Storfyrstinde Olga med Aage, Axel og mig selv.

Aages første Vagtparade.
Garderne er os andre tre Brødre og Christian Vilhelm Evers.

Axel og Aage indvies af deres Lærer i Musikkens Mysterier.

Den store Salon i Det gule Palæ.

Aage balancerer.

Margrethe paa »Sophie«.

Magrethe, 4 Aar.

Viggo og Margrethe i Bernstorffs Slotshave.

Konfirmander.
Aage og Axel for første Gang i Kjole og hvidt.

Min Moder, giver Instrukser til endnu en Konfirmand,
mig selv.

Margrethes 1. Kommunion.

Margrethe som Konfirmand.

**Min Kusine Louise, Kongens nu afdøde Søster,
med sine to Børn.**

**Prinsesse Louise paa Charlottenlund
med Kronprins Frederik.**

Moder forlader Christiansborg Ridebane for at køre en Tur i Byen.

**Min Moder og Margrethe paa »Martha« paa Christiansborgs Ridebane.
I Baggrunden Slottets Ruin.**

Dronning Maud ca. 1906.

Kongen i Sommerdress paa Bernstorff.

at De, Hr. Præsident, har en Moder i samme Alder!« Det var en fin Kompliment, og Kongen tømte sit Glas til den gamle franske Bondekones Ære . . . Præsidenten var rørt til Taarer! *Times* refererede næste Dag Replikskiftet mellem det danske og franske Statsoverhoved, og derfra floj Historien hele Frankrigs Presse rundt.

Mere private Gæster var vore franske Slægtninge, min Moders Fader og Moder, Hertugen og Hertuginde af Chartres og deres Børn, ejendommelige og kære Personer, som jeg vil fortælle om i et senere Kapitel, naar vi først har hørt lidt om *Det gule Palæ*. De stod og staar vort Hjerte nær og er inderligt forbundne med min Barndom og unge Aar, dels ved deres Besøg i Danmark, dels ved vore Besøg i Frankrig, paa deres Ejendomme og i deres Palæer i Paris og i Ile de France, min Moders blide Hjemegn, hvortil saa mange af mine Barndomsindtryk knytter sig.

Men lad os nu se indenfor i det gule Palæ, hvor min Bedstefader, Christian IX, efter sit Bryllup fik indrettet en Bolig for sig og sin unge Gemalinde. Her voksede den store Familie op, mine Tanter og Onkler, herfra blev den ganske unge Prins *Vilhelm* til Kong *Georgios* af Grækenland, her var det, at hans Fader, som endnu ikke var Konge, spøgende sagde til sin næstældste Søn: »Vil Deres Majestæt ikke gaa først ind ad Døren!« Herfra rejste Prinsesse *Dagmar* for at blive Kejserinde over alle Ruslande, og Prinsesse *Alexandra*, vidunderlig og dejlig, til England for at giftes med Prinsen af Wales, senere Kong Edward VII. Jeg har tit tænkt paa, at det — familiemæssigt set — var en ganske god Ting, i Betragtning af, at min Bedstefader, den smukke og elegante Prins Christian, ikke blev gift med den unge Dronning Victoria, hvad der som bekendt var megen Tale om under hans første Besøg i London. Heldigvis blev det ikke til noget. Ellers var han ikke blevet Konge af Danmark gennem sit Ægteskab med min Bedstemoder, Louise af Hessen. Hvor stor Ærbødighed vi end alle i Familien nærede for Dronning Victoria, saa var hun dog mellem de mindre Børn noget af et Problem. Min Fætter, Prins *Nikolas* af Grækenland og Danmark, fortæller i sine morsomme Erindringer, at da han første Gang kom til London og — paa Sandringham var det vist — blev ført frem for den gamle Dronning, rystede han af Skræk!

Det gik ikke min Moder bedre, da hun som ung Pige officielt i Windsor blev præsenteret for Dronningen af England. Hun var vant til et frit og ubundet Liv hos sine Forældre, men en Dag *skulde* hun jo ud i den store Verden, eller rettere

ind i den. Hun har fortalt, at hun nærede en næsten overtroisk Respekt for kronede Hoveder, og da hun skulde til Windsor, lærte hun at neje for en Stol, som forestillede Dronningen, Verdens mægtigste Monark. Hendes fineste Hat viste sig i sidste Øjeblik ikke at være fin nok, og der maatte anskaffes en ny. Hun var konfus og næsten grædefærdig og syntes, at hun slet ikke kunde staa ved Siden af de fine Damer ved Hoffet, og da hun sneg sig til at se i et Spejl, var hun næsten grædefærdig. Dronningen var endnu ikke kommet til Stede. Men saa blev der pludselig Røre mellem de Forsamlede, og alle indtog deres i Forvejen beregnede Stillinger.

Dronning Victoria stod i Fløjdøren. Der hørtes en Raslen af Silke og Vaaben, og der saas kun krummede Rygge. Min Moder var lige ved at briste i Latter. Hun havde iøvrigt troet, at Dronningen vilde have haft en Diamantkrone paa Hovedet, men dér stod en meget borgerligt udseende, pænt sortklædt Dame foran hende. Hun blev med det samme ført frem for Dronningen, og idet hun mindedes Generalprøven foran den tomme Stol, nejede hun saa korrekt, at hendes Moder, Hertuginde af Chartres, sendte hende et anerkendende Øjekast. Dronningen begyndte at tale venligt til hende, men ligesom min Fætter Nikolas blev hun saa skrækslagen, at hun ikke kunde svare ét Ord. Men saa skete der noget frygteligt, Dronning Victoria vilde sige noget specielt til hende. Hun huskede det senere kun som i en ond Drøm. Dronningen spurgte hende, hvad hun syntes om England, og sagde nogle naadige Bemærkninger om hendes Slægt for til sidst at spørge hende, om hun kunde tænke sig at blive boende i England. Dertil svarede hun i stor Knibe: »Nej, her er alt for fint.« Saa opgav Dronningen hende. Sagen var, hvad hun senere fik at vide, at der var en Herre til Stede, som Dronning Victoria havde tænkt sig, at hun skulde giftes med. Selv betegnede hun sin Præsentation som en absolut Fiasko og denne som en Lykke.

Nej, det var nok godt, som det gik, og jeg fik en Bedstemoder, som ingen var bange for, men som vi alle elskede og naturligvis ogsaa havde stor Respekt for . . .

Om mine Forældres Indtog i København den 20. December 1885 efter deres Formæling paa Slottet *Eu* d. 22. Oktober fortælles det, at Byen genlød af Hurra'er fra Hovedbanegaarden til Palæet. Min Fader var meget populær, og mange antog den franske Prinsesses Giftermaal med den danske Prins som en politisk Handling, en Understregning af vort Forhold til det Frankrig, der ligesom Danmark var ydmyget af Tyskland. Sandheden var den, at det var et smukt Inklinationsparti mellem to Unge, der kunde lide hinanden . . . Men min Moder var meget alvorlig under Indtoget og fortrak ikke en Mine, en underlig Indledning til hendes senere Folkeyndest. Men hun skulde dog komme til mere end at smile, nemlig at bryde ud i en høj Latter, inden Indtoget var helt forbi. Guld-kareten standsede i Amaliegade foran *Det gule Palæ*, hvor en Herre skulde holde en fransk Velkomsttale til hende. En begejstret Tilskuer paa den anden Side af Gaden kastede en stor Blomsterbuket henimod Kareten. Den susede ind ad den ene Vogndør, forbi Prinseparret, ud ad den anden Dør og ramte Taleren lige i Ansigtet med en vældig Kraft. Det kunde min Moder ikke staa for. Hun var ung, og hun lo af sine Lungers fulde Kraft. Tilskueren formentlig ogsaa, medens Taleren nok har kørt lidt rundt i Konjunktiverne, hvad ikke skal bebrejdes ham.

I Det gule Palæ fik mine Forældre saa deres Hjem, da de vendte tilbage fra Frankrig som Nygifte. Her er vi alle født, undtagen Margrethe, der er født paa Bernstorffhøj, hvor min Broder Axel nu bor.

Det gule Palæ er rummeligt, og det var et dejligt Hjem. Hushovmester *Klein* stod for det daglige, praktiske Livs Fornødenheder. Da min Fader var frivillig Lærling i Flaaden, fik han den brave Sømand Klein til Oppasser. Han havde været med i 64 og bar Medaillen, hvad vi Børn var stolte af. I Familien bares den kun af Christian IX og Frederik VIII. Saa det var en fin Udmærkelse. Klein havde Sømandsskæg som i Nyboder i gamle Dage, lige taget ud af »Capriciosa«. Fader tog ham med hjem som Tjener, han var med ham til

hans Bryllup i Frankrig, og derefter blev han Hushovmester. Klein gik af i 1910 og døde 95 Aar gammel. Ære være Kleins Minde. Han tog sig ikke af os Drengene. Det var Lakaj Peterssens Mission i Palæet, en Ven helt igennem, og heldigvis lever han endnu.

Klein blev efterfulgt af Hushovmester *Carlsen*, der i over 40 Aar var vort Hjem en trofast Støtte. Han fulgte som Kammertjener min Fader paa alle hans Rejser. Lever endnu og er endnu ungdommelig. Man blev gammel i *Det gule Palæ's* Tjeneste.

I Stuen til højre boede min Grandonkel, Prins *Hans*, Christian IX's Broder. Han havde i de vanskelige Aar, ligesom sin Broder Prins Vilhelm, varmt sluttet sig til den danske Sag i det omstridte Land. Alle nærede den største Hengivenhed for denne fine, gamle Herre, som Populariteten spillede det Puds, at den tillagde ham en Række Aandrigheder, som samtidig fortælles om andre kongelige Personer i andre Lande. Onkel Hans sagde ofte »Omforladelse«, dels fordi han var saa gennemhøflig, men maaske var det ogsaa det franske »Par-don«, som Franskmændene jo siger tidligt og silde, der var blevet til hans elskelige »Omforladelse«. Hans udmærkede Kammertjener *Henckel* blev efter min Onkels Død Portner hos Kongen. Min Morbror, Prins *Jean*, den senere Hertug af Guise og Frankrigs Tronprætendent, Orleans'ernes Overhoved, boede i denne Lejlighed i 90'erne, da han var Løjtnant i Livgarden og gik paa Frederiksberg Slot. Onkel Jean lærte at tale udmærket Dansk, og han holdt det vedlige til sin Død for faa Aar siden, men han havde lidt svært ved de danske H'er, der er »stumme« paa Fransk. Det fortælles saaledes, at han engang sagde til en Kaptajn, der var hans Lærer paa Officersskolen: »'Err Kaptajn, jeg kan for min Død ikke sige 'Aa«.

Senere rykkede min Fader ind i Stuelejligheden som sin private Kahyt. Her var Arbejdsværelse og Bibliotek, meget hyggeligt. Paa 1. Sal laa den store Dagligstue, hvor vi samledes og gennem den lille Salon naaede ind i den ret store

Spisestue. Der er jo ikke i dette Palæ Tale om egentlige Sale, men der er god Plads. Ovenpaa var Soveværelser og min Moders Atelier. Her malede hun flittigt og, som det rigtigt blev sagt, med Talent. Hun havde baade Glæde og Skuffelse af sin Malerkunst, hvad vel alle Kunstnere har, men hun følte sig som tilhørende Lauget og var uhyre produktiv. Min Moder vilde sikkert være blevet en helt god Malerinde, hvis Omstændighederne havde tvunget hende til at leve af sin Kunst. Nu maatte hun sprede sig paa mange Omraader. Det tillader Kunsten ikke Maleren. Professor *Frants Henningsen* var her i Landet hendes Lærer og kom meget tit, idet baade han og hans Frue hørte til Husets nære Venner.

For os Drenge var Det gule Palæ med dets Trapper og Gaarde og mange Rum en fortræffelig Tumbleplads. En af vore Yndlingsfornejelser var at gaa op ad en Trappe, der kaldtes »Gastrappen«, fordi den førte op til »Gasværelset«. Det lyder Conan Doyle'sk; men den simple Forklaring paa disse Navne var den, at her var der Gas indlagt til Strygning og til at varme Mad og lave Te. Men her var ogsaa et Brændelager, og det var det, vore Vandringer gjaldt. Brændestykkerne skulde kastes ned ad Gastrappen, og helst falde i Hovedet paa en af os. Det var uhyre spændende, ikke ufarligt, hvad vi jo ikke tænkte paa, og det lavede navnlig en ualmindelig dejlig Støj. Hvis det var muligt, legede vi ogsaa her med Vand. Fremgangsmaaden var den samme, men det lavede mindre Støj. Foreøvrigt var denne Leg strengt forbudt, hvad der gjorde den mere tiltrækkende. Men saa var Klein efter os, og vi flygtede til andre Regioner i det store Hus. Det har formentlig været under en af de store Brændestykke-Batailler, at følgende, som *Johannes Hoeck* fortæller i sin Bog om Moder, hændte. En Dag sad hun i sin Stue og havde en alvorlig Samtale med nogle Herrer, da der pludselig lød et øredøvende Rabalder fra Etagen ovenover. Prismene i Lysekronerne skælvede, og Herrerne saa forundret op i Loftet, ventende det værste. Min Moder bevarede dog sin Ro og sagde: »Bryd Dem

endelig ikke om det. Min Søn Erik er blot ved at læse sine Lektier!«

Der er én eneste Ting, jeg vil bebrejde mine kære Forældre, og det er, at vi Børn ikke blev sat i en rigtig Skole. Men for et halvt Aarhundrede siden, da i alt Fald mine to ældste Brødre begyndte Skolegangen, var det ikke Skik at sende smaa Prinser og Prinsesser i Skole med andre Børn. Gid det havde været det. Vi fik vore egne Lærere i *Det gule Palæ*, Aage og Axel kunde følges ad i én »Klasse«, Viggo og jeg i en anden »Klasse« og Margrethe i en tredie, lige indtil hun blev Student, den første kvindelige Student i Kongefamiljen. Hun tog sin Eksamen fra den franske Skole, der dengang laa paa Toldbodvej. Jeg husker, da hun kom hjem fra det afsluttende Eksamensfag med den hvide Studenterhue paa og saå yndig ud. Automobillet var pyntet med Roser. Der var almindelig Glæde. Hun vilde have sin Artium, og mon hun ikke ogsaa havde taget en Embedseksamen, hvis hun ikke var blevet gift? Vi havde jo nok Kammerater som vor Slægtning *Carl August Blixen*, Søn af Baron Axel Blixen, hvis Moder var en Søster til min Bedstemoder og altsaa Prinsesse af Hessen. Saa var der den nuværende Kommandør *Christian Vilhelm Evers*, Søn af Viceadmiralen, der sammen med sin Frue, f. Lindholm, stod vort Hjem saa nær i sin 40-aarige Tjeneste som Adjudant og Hofchef. Og der var Christian Vilhelms Søster *Fanny*, nu Grevinde Danneskiold-Samsøe. Evers boede i Nyboder i Vildandegade, meget yndigt, men meget smaat, som det jo maatte være i de gamle Huse.

Mine Lærere højagter jeg. Gid de, der er tilbage, og der er Gudskelov flere, ikke ser med for stor Bitterhed paa deres Elev. Der var Provst *Schepelern* som en Slags Rektor. I Naturfagene havde vi en Broder til Fodboldhelten, *John Gandil*. Dr. *Rannow* læste Fransk med os. Engelsk talte vi hjemme, men læste det hos Professor *Bøgholm*. Rannow var en fortræffelig Lærer. Han har ogsaa lært *Poul Reumert* noget af hans første Fransk, saa jeg kan sagtens være stolt over, at

han ogsaa har været min Professor, oven i Købet i min Moders Maal. Historie og Dansk blev bestyret af *Hugo Gaarn*, der var Lærer ved den nedlagte Gl. Holms Latinskole, nu paa Navigationsskolen. Adjunkt *Frimodt*, senere i Sorø, var Lærer i Tysk. I Gymnastik havde vi Kaptajn *Høyer*, der underviste os i K. F. U. M.s Sal. Han var fortræffelig, ogsaa naar han stak os Lussinger, hvad der efter hans Opfattelse var absolut nødvendigt. Dengang var jeg ikke enig med ham, men nu ser jeg godt, at de blev placeret efter et vist Retfærdigheds-Princip. Tak, Kaptajn Høyer!

En ganske særlig Nydelse var min Undervisning i Musik. Ledelsen af vort private Konservatorium laa i Hænderne paa ingen ringere end *Georg Høeberg*, som dengang var Violinist i Kapellet og Lærer paa det rigtige Musikkonservatorium. Nu er det jo det med Musik-Gengivelsen, at Flid gør meget, men Talent er ogsaa godt. Naar begge Dele ikke er til Stede, saa skal det gaa galt. Jeg husker, at min Onkel, Frederik VIII, nu og da ganske tilfældigt kom paa Besøg, naar jeg øvede mig i Spil. Naar jeg siger, at han morede sig over det, saa er det helt rigtigt. Min Moder roste mig ikke. Nej, det nyttede ikke noget. Det var ikke Høebergs Skyld.

Og saa har jeg endda glemt Dansetimerne. De dirigeredes med Verve og Ynde af Mademoiselle *Tardini Hansen*, en kendt Dansepædagog i de Aar, som mange i min Alder vil huske med Taknemmelighed. Mademoiselle havde ikke selv en Danserindes florlette Skikkelse, men det var jo heller ikke nødvendigt. Naar vi samledes om hende i Vintermaanederne én Gang om Ugen i Forgemakket i Christian IX's Palæ, senere flyttedes Timerne til Det gule Palæ, var vi et helt lille Selskab Børn. Der var Christian Vilhelm og Carl August, der var Fanny og Axel Krieger, en Søn af Kaptajn, Kammerherre Krieger, der var Prinsesse Dagmar og naturligvis min Søster Margrethe. Endelig var der min Fætter Gustav, der som Dreng var *meget* godt i Stand. Vi spændte Ben for ham, og han havde svært ved at komme paa Benene igen. Men han var saa sjov og morsom, at vi alle elskede ham.

Da han blev Soldat, gik Korpulencen af ham. Jeg savner ham og hans gode Humør og kloge Tale.

Skolegangen sluttede hvert Aar med en Eksamen, og sluttelig tog Aage og Axel Præliminæreksamen — for Resten fint. — Mine Forældre og et Par Professorer som Censorer overværede de aarlige Prøver. Det var meget højtideligt. Men rigtig Skolegang var det jo ikke. Vi fik ingen at konkurrere med, ingen fremmede Drenges at faa Klø af, ingen rigtig Samling paa det hele, til Trods for de udmærkede Læreres Bestræbelser og deres Elevers fremragende Evner og Flid. Nej, mine Børn er kommet i rigtige Skoler, og det samme gælder nu Børnene i hele den øvrige Del af Familien. Lad os haabe, at de maa sætte Pris paa det.

Noget af det festligste, jeg erindrer fra mine yngste Aar, er Kongens og Droningens, dengang Prins Christians og Prinsesse Alexandrines Indtog i København. Det var i 1898. Vi stod paa Altanen mod Amaliegade, og der kom det unge, lykkelige Par kørende, lykkelige dengang som altid senere, naar det nu stunder mod Guldbrøllup. De kørte i aaben Karet trukket af fire Heste, Forridere og Eskorte. Bruden saa henrivende ud, og vi blev alle straks henrykte for vor nye Kusine. Kongen kom ogsaa som Prins meget i vort Hjem, ikke mindst for at være sammen med Prins Jean, som var hans Kammerat i Livgarden. De morede rigtig hinanden, og Prins Jean bevarede sin Kærlighed til Garden, forfattede en Bog om den, der aarligt uddeles til de hjemsendte Rekrutter, og var i det hele taget som en af vore egne Landsmænd, selv om han maa-ske aldrig helt lærte at sige »Aa«.

Ordet Guldbrøllup faldt mig i Pennen. Mine Bedsteforældres Guldbrøllup i 1892, der var en af Tidens store Begivenheder, og som i mangfoldige Aar huskedes i Landet, huskes dog ikke af mig. Jeg var kun to Aar, og der er saaledes intet at bebrejde mig i den Retning. Men jeg har en Erindring om den store Dag, min første Orden: Guldbrøllups-Erindrings-tegn, et meget smukt Ordenstegn. For mine Fortjenester blev

jeg, som det vil forstaas, ikke benaadet med den, men alle i Familien, og mange andre udenfor, modtog den. Jeg er den yngste, der bærer den, og jeg gør det altid med Glæde, fordi den er et Minde om Bedsteforældrene, jeg vil næsten sige om Bernstorff, det lykkelige Barndomsliv i den danske Sommer.

Livet i Det gule Palæ havde sit eget Præg. Det var ikke noget officielt Selskab, der gav Huset Karakter. Naturligvis maatte mine Forældre ogsaa indbyde officielle Personer, og de smukke Baller med festlige Kotillons-Arrangementer var jo ogsaa nærmest officielle. Naar de festklædte Gæster kom, hang vi Børn, der ikke maatte være med, ud over Trappegelænderet for at faa et Blik af Stadsen at se.

Min Moders *Torsdage*, hvor alle kunde aflægge en Visit, var ogsaa halvt officielle. Der kom mest Damer, men Diplomaterne og enkelte andre indfandt sig naturligvis ogsaa og gjorde deres Opvartning. Der var mægtige Kageanretninger, de kom fra »Petit Fours« paa Østerbrogade, og for os Børn var det afgørende, at der blev godt tilbage. Selv maatte vi selvfølgelig heller ikke her være til Stede. Modtagelsen trak ud til ved 6-Tiden. Saa kom Fader hjem, og det første han spurgte om hos Hushovmester Klein, var: »Er de gaaet?«. Hvis dette var Tilfældet, kom han frit frem. Men Kernen af Husets egentlige Venner og Gæster var den samme gennem mange Aar. Jeg vil gerne ligesom holde denne Kreds fast et Øjeblik, saaledes at den ikke helt opløses for Eftertiden; thi næsten alle de enkelte Medlemmer er jo gaaet bort. De holdes nu kun sammen af Erindringen.

Ja, hvem kom jævnligt og regelmæssigt i mine Forældres Hus? Admiral *Evers* og hans Frue har vi allerede nævnt. 40 Aars Tjeneste og Venskab knyttede dem til os. Kammerherre, Dr. phil. *Carl Rothe*, Direktøren i Statens Anstalt for Livsforsikring, passede min Moders Pengesager, gav kloge Raad i mange Ting og saas meget gerne. Kaptajn *Vilhelm von Rosen*

fra Sovevognsselskabet og hans to Søstre, *Marie* og *Ellen*, var nære Venner, ja, de var næsten blevet synonyme med Det gule Palæ. Frk. Marie von Rosen var vel egentlig Hofdame hos min Moder og hørte sammen med sin Søster, Priorinde paa Vemmetofte og Forstanderinde paa Dronning Louises Børnehjem, til de mest hengivne Veninder. De hjalp Moder, ligesom mange andre Damer, i hendes store Velgørenhedsarbejde, med de store Basarer, med Valmuefesterne i Koncertpalæet, i Prins Vilhelms Palæ, i Casino, Fester, der var Byens Samtaleemne igennem Aar. Ogsaa St. Josephs-Søstrenes Basar og meget andet arrangeredes fra Palæet og paakaldte Folks Interesse.

Landsindsamlingen i Anledning af den store Ulykke i Harboøre paa Vestkysten var for en stor Del Moders Værk. Det var jo ogsaa Havets Folk, det gjaldt. Hun sendte de først indkomne 10.000 Kroner til Stedets Præst, men da hun Dagen efter fik at vide, at han havde udtalt, at de »Troende«s Efterladte skulde foretrækkes ved Pengehjælpen, telegraferede hun til Præsten, at hun vilde have Pengene igen. Præsten kom rædselslagen over til København og fik Forklaringen af min Moder selv. Da han spurgte, om hun da ikke var noget *troende* Menneske, svarede hun: »Jo, det er netop derfor, at jeg ikke ønsker, at nogen skal foretrækkes frem for andre«.

Og saaledes blev det!

Ved en anden Lejlighed, Indsamlingen til de Skadelidte fra Julestormen, vistnok i 1900, tog hun selv mod Penge i Palæet. En af Familien foreslog hende at sætte et Skilt paa Døren til hendes Arbejdsværelse: *Kontor, Døren er aaben!*

Selv var hun umaadelig godgørende, og Folk troede i Begyndelsen, at hun var enorm rig. Men det var rigtignok langt fra Tilfældet. Desværre! Hun gav ikke af sin Overflod, men over Evne. Nu og da narrede Folk hende. Naar man gjorde hende opmærksom herpaa, sagde hun: »Herregud, det *er* jo fattige Mennesker!« Hendes Motto var: *Tout voir — c'est tout pardonner!* Min Moder døde kort før Julen 1909. Det viste sig, at hun havde bestilt 64 Ænder, der med en Tikrone skulde have været sendt til hendes mest private Fattige paa Juleaften.

Min Tante, Kejserinde Dagmar, overtog Forpligtelsen, og ingen blev skuffet.

En Kreds af Journalister kom ogsaa hjemme, saaledes *Henrik Cavling*, som min Moder og Fader satte megen Pris paa. Det morede min Moder, at Cavling, da hun en sen Aften telefonerede til ham for at give ham sit private Telefonnummer, ikke troede, at det var hende, der var i den anden Ende af Traaden, og derfor paa ligefrem Vis sagde til hende: »Ja, den er fin, lille Højhed, men De skal ellers ikke ulejlige Dem med at forstyrre mig i mit Arbejde. Jeg skal hilse Prinsessen fra Dem ved Lejlighed!» Men hun fik ham dog overbevist om, at det virkelig var hende. Og saa lo de begge . . . Journalisten *Johannes Hoeck*, »Times«' Korrespondent i København, havde hendes særlige Fortrolighed og skrev i 1910 en smuk Erindringsbog om hende, fra hvilken jeg har tilladt mig at gengive nogle Optegnelser og Indtryk samt bringe visse *facts*, der er af Interesse. *Herman Bang* hørte ogsaa til denne Kreds. Han var utrættelig til at yde Bistand i de mondæne og sociale Arrangementer og morede sig vistnok selv kosteligt.

Jeg vil mellem Vennerne endvidere nævne Admiral *Carstensen*, der var særlig knyttet til Prins Jean, Admiral *H. H. Kock*, som havde været Chef baade for det gamle Kongeskib »Slesvig« og senere for »Dannebrog«, Admiral *Scheel* og hans franske Frue, *Raben-Levetzau's* som jo boede i deres Vinterpalæ lige paa den anden Side Gaden, Greve *Léon Moltke*, som havde været Løjtnant med Prins Georg, Staldmesteren Grev *Frijs*, som var en dejlig Mand, og som København holdt af og beundrede ved festlige Lejligheder, naar han havde de stramme hvidgule Ridebukser paa, General *Arendrup* og naturligvis Viceadmiral *Amdrup*, der blev Executor i min Faders Bo, og som heldigvis lever endnu, rask og ungdommelig, Kammersanger *Vilhelm Herold*, som lærte Moder at modellere, og Stabslæge *Morten Knudsen* og Fru *Thora Knudsen* med de mange sociale Interesser ligesom min Moder, og som heldigvis ogsaa endnu er rask og frisk om end oppe i Firserne. Endvidere husker jeg Brandchefen, Oberst *Meyer*, en kendt Københavner-

skikkelse, som vel nok var den, der tog Initiativet til, at min Moder blev en Slags Æres-Brandmand. Til Københavns store Fornøjelse optraadte min Moder endog engang i en rigtig *Brandmands-Uniform*, dog med Nederdel, og inspicerede ved en celeber Brand. Københavnernes Vittigheder herom satte deres smukkeste Blomst i denne: Prinsesse Marie er blevet »sprøjtegal«. Den morede hende. Professor *Frants Henningsen* og Frue har jeg nævnt. Lægen, Professor *Studsgaard* kom der ogsaa, ligesom naturligvis *Alex. Svedstrup*, der skrev Værket »De Danskes Vej« om det berømmelige Togt til det fjerne Østen med »Valkyrien«. Saa var der *Mathilde Hedemann*, der blev gift med Ingeniør *Paulli*, og hendes Søster, gift med Ingeniør *Neergaard*. Jeg maa ikke glemme Kaptajn *Saxild*, Ingeniørens Fader, eller Professor *Wm. Hovgaard*, Broder til Kommandøren. Heller ikke Grosserer *Holger Petersen*, Konsejlspræsident, Professor *Deuntzer* og Geheimeraad *Isaac Glückstadt*, Landmandsbankens Grundlægger.

Af Udlændinge, som var vore Venner, husker jeg den russiske Gesandt *Koudachev*, den engelske *Goschen* og den franske *Jusserand*, som imponerede os Børn ved at have knaldrøde Hjul paa sin Karet. Han blev senere Ambassadør i Washington og en intim Ven med Præsident Theodore Roosevelt. De to var engang sammen paa en lang Fodtur i en vildsom Egn og maatte vade over en lav Flod. De klædte sig helt af, rullede deres Tøj sammen og lagde det op paa Rygsækken. *Jusserand*, der var en gammeldags, uhyre høflig og galant Franskmand, som efter ældre fransk Skik gav Damerne Haanden *med Handsken* paa, beholdt sine Handsker paa som absolut eneste »Klædningsstykke« paa den vaade Tur. Roosevelt spurgte ham forbavset, hvorfor han dog ikke lagde Handskerne, hvortil *Jusserand* svarede: »Man kunde jo møde en Dame« Og-saa Russeren, Admiral *Benckendorff* kom hjemme. Det var ham, der vist var kendt fra Doggerbank-Affæren.

Festligst af dem alle var vel nok den udmærkede svenske Sanger *Sven Scholander*. Han kom i alt Fald altid paa Moders Fødselsdag den 13. Januar og sang til eget Luth-Ak-

kompagnement. Den 12. var der altid Middag for Søofficerer, og Klokken 12 Nat blev der serveret Champagne for at ønske Fødselsdagsbarnet til Lykke. Det var en Tradition. Jeg kan med Sikkerhed sige, at man elskede at komme hos os, fordi Moder var en saa straalende og interesseret, ja, og interessant Værtinde. Der skete altid noget.

Højtideligst af Gæsterne var naturligvis den katolske Biskop Monsignore *Johannes van Euch*, som Moder satte stor Pris paa, og som jo baade døbte og viede Margrethe. Hun blev Katolik efter en Ordning med Paven, da mine Forældre blev gift. Sønnerne skulde være Protestanter og Døtrene opdrages i den katolske Tro. Jeg husker tydeligt hendes Konfirmation i 1907, da hun var 12 Aar. Hun blev klædt i en lang, hvid Kjole med langt, hvidt Slør, saå meget betaget og højtidelig ud og lignede jo en lille, sød Brud, der snublede mange Gange i sit lange Skørt. Konfirmationen fandt Sted en tidlig Morgen i Ordrup Kirke. Margrethe skulde være fastende. Bagefter besøgte hele Familien os og fik Chokolade, ogsaa den lille, fastende Brud.

Jeg har gemt Etatsraad *H. N. Andersen* og Fru *Marie Andersen* til sidst. De var nære Venner af vort Hjem, kom ved alle Lejligheder og havde deres særlige Tilknytning paa Grund af min Faders og Moders store Interesse for Østen. At Togtet med »*Valkyrien*« blev saa vellykket, havde Andersen jo en stor Andel i. Min Fader var dengang Kommandør og skulde være Chef om Bord. Det var Flaget, der skulde vises derude og yderligere bane Vej for Handelen dør, hvor Danmark havde og fik saa store Interesser. Dette mindeværdige Togt, som fandt Sted 1899—1900, skulde oprindelig have løbet af Stabelen i 1898; men da døde Dronning Louise, min Bedstemoder, og det blev udsat.

Det er nu mærkeligt at tænke paa, at Marineministeren, Admiral *Ravn*, der sad paa sin Post i et kvart Aarhundrede, absolut vilde have, at Danmark skulde sende et Sejlskib, »*Fyen*«, ud paa Togtet. Men min Fader insisterede paa at vilde have »*Valkyrien*«, der var et præsenteret, svært armeret og godt Skib, bygget paa Orlogsværftet. Ravn havde stor Myndig-

hed og var vanskelig at overbevise, navnlig da han havde faaet den forfærdelige Tanke, at »Valkyrien« vilde blive »en svømmende Ligkiste«. »Fyen« var bygget i 1878 og efter min Faders Mening uanvendelig. Han fik da ogsaa sin Vilje. Ravn bøjede sig. Hvad der gav Turen dens store Betydning var, at Ø. K.s Skib »Annam« fulgte med og havde et indflydelsesrigt Selskab om Bord. Naturligvis *H. N. Andersen*, men desuden *Deuntzer*, *Isaac Glückstadt*, *Grosserer Goldschmidt*, der var Formand for Grosserer Societetets Komité, *Axel Blixen*, *Rosen*, *Henrik Cawling* og mange andre.

Moder havde sørget for Julegaver til alle om Bord paa »Valkyrien«. De skulde holde Jul i en kinesisk Havn. Og hun havde ladet fremstille Brevpapir, Menuer og andre Tryksager med en af sine egne Tegninger, en Valkyrie trykt som Bomærke. I det hele taget havde hun været opsat paa, at det skulde lykkes.

Det maa jo erindres, at min Moder var med til at starte Ø. K., og Isaac Glückstadt havde hjulpet bravt med ved Starten ved at overvinde megen Modstand og skabe Tillid om det unge Foretagende. — Ogsaa Dannelsen af Fransk-Østasiatisk Kompagni, kaldet *Estier*, et Datterselskab af Ø. K., var inspireret af hende. Det gik senere op i Ø. K.

Det er ikke saa underligt, at min Broder Axel, der nu er administrerende Direktør i Østasiatisk Kompagni, har følt sig draget mod denne store Forretning, dette vidt omspændende Rederi og Handelshus. Thi min Moders Interesse for Ø. K. var ikke af almindelig Art. Som en af Medstifterne fulgte hun det i dets første Aar saa aktivt, at hun til Tider daglig aflagde Besøg i Kontorerne eller i Frihavnen. Hun havde kommerciel Fantasi, en Forretningsmands vigtigste Egenskab, og hun havde den samme Opfattelse som den berømte Grundlægger af Ø. K., at Danmark havde Brug for nyt Udsyn, og at der laa en Vej over Havet for vor handledygtige og eventyrtragtende Ungdom. Hun elskede København, men hun fandt den vel nok nu og da noget lille. Det var netop, da hun kom herop, at Byen for Alvor krøb ud af Svøbet og begyndte at blive en stor By.

En af min Moders Veninder i 1900-Tallets
Elegance.

Min Tante, Dronning Louise, paa Erimetagens
Væddeløbsbane.

Den unge Prinsesse Dagmar, senere Kejserinde Maria Feodrovna af Rusland.

Min Bedstemoder, Dronning Louise. — Bemærk det elegante
Koketteri fra Tiden, den omvendte Parasol.

Kejserinde Dagmar som ung Storfyrstinde,
fotograferet i København.

Min Tante, Dronning Alexandra som Prinsesse af Wales.

Min Fader og Dronning Alexandra paa Bernstorff.

Christian IX og Kejserinde Dagmar.

Bedstemoder og min Tante, Kejserinden.

Kejserinden af Rusland og min Fader.

Kong Edward VII og Dronning Alexandra i København.

Sostrene Prinsesse Victoria af England og Prinsesse Maud af Danmark, senere Dronning af Norge.

Endnu et Billede af de to Søstre, ca. 1900, med indsnævrede Taljer og i »Bluse og Nederdel«.

Hertuginde af Cumberland med Viggo.

Prinsesse Victoria af England og Storfyrst Michael
paa Bernstorff.

Fra en Frokost hos Kong Georg paa »Smidstrup«.

Fra Venstre: Prinsesse Maud, Hertuginde af Fife, Prins Nicolaj af Grækenland, Christian IX, Kong Georg, Storfyrst Nicolas, Czar Alexander III, Kronprins Frederik, Prins Hans, Kronprinsesse Louise, Kong Gustaf, Prinsesse Victoria af England, Prinsesse Marie af Grækenland, min Fader. Siddende: Prinsessen af Wales, senere Dronning Alexandra, min Bedstemoder, Kejserinde Dagmar og Storfyrst Michael. Forrest: Prins Andreas af Grækenland, Prinsesserne Thyra og Ingeborg og Prins Georg af Grækenland.

Min Onkel, Edvard VII, grunder over Imperiets Gaader
ved en Kop Kaffe paa Bernstorff.

Min Onkel, Kong Georg af Grækenland.

Min Onkel, Hertugen af Cumberland, fortæller aabenbart morsomme Historier for sine Dotre under et Besøg paa Bernstorff. Fra venstre: Storhertuginde af Baden, gift med den senere Rigskansler, Prins Max, dernæst Prinsesse Olga af Cumberland og Storhertuginde Alexandrine af Mecklenburg-Schwerin, Dronningens Svigerinde.

Min Fætter og Kusine, Kong Georg V og Dronning Mary af England.

Min Fætter, Prins Nicolas af Grækenland
og Onkel Cumberland.

Min Onkel, Prins Jean udfører Balancøvelser
paa Bernstorff.

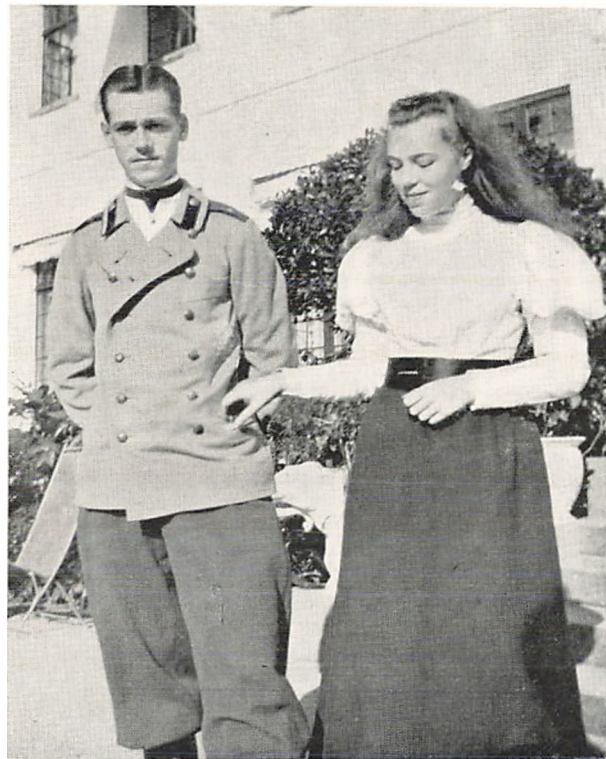
Kong Georg V af England, Storfyrst Michael, min Fader, Kronprins Konstantin, senere Konge af Grækenland, og Prins Max af Baden.

Storfyrst Michael og Storfyrstinde Olga af Rusland, Storhertuginde Alexandra af Mecklenburg-Schwerin og Prinsesse Olga af Cumberland. Foran: Viggo.

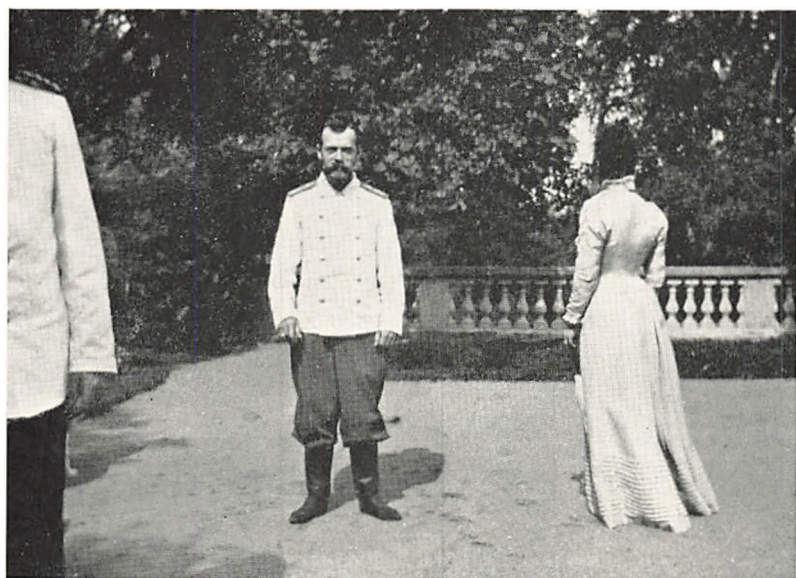
Kong Chulalongkorn af Siam, Prins Georg, min Fader og
Moder paa Bernstorff.

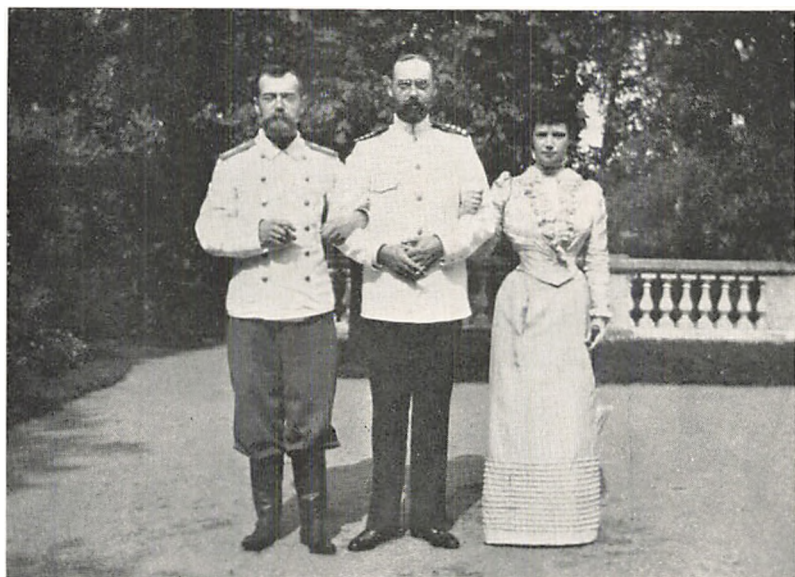
Min Fætter, Storfyrst Michael og min Kusine, Storfyrstinde
Olga paa Besøg.

Min Fader paa Besøg hos Czar Nicolaj og min Tante, Kejserinde Dagmar,
paa Gatchina Slot.

Czaren og hans Moder paa Gatchina Slot.

Fader mellem Czaren og hans Moder.

Czaren paa Rotur ved Gatchina.

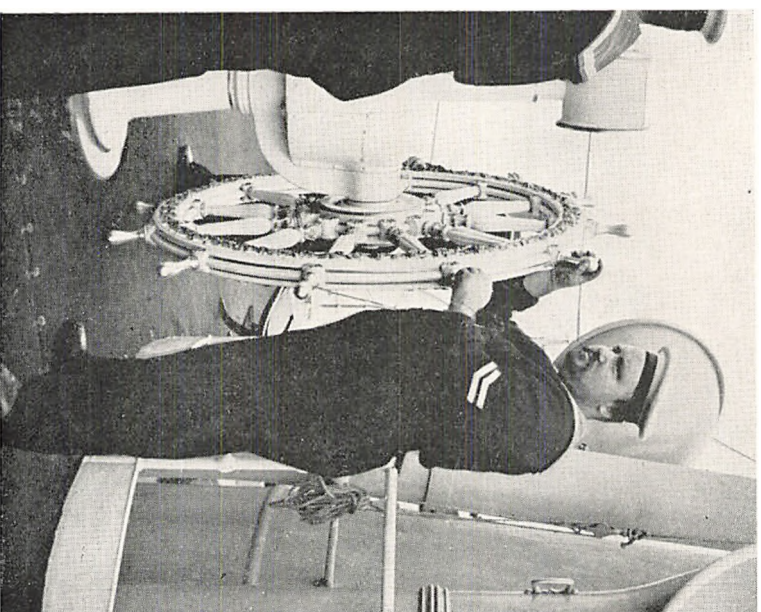
Paa Slottet Gatchina: Czaren med sin Moder.

Matroser paa »Polarstjernen«.

Typer paa russiske Matroser fra »Polarsjemen«.

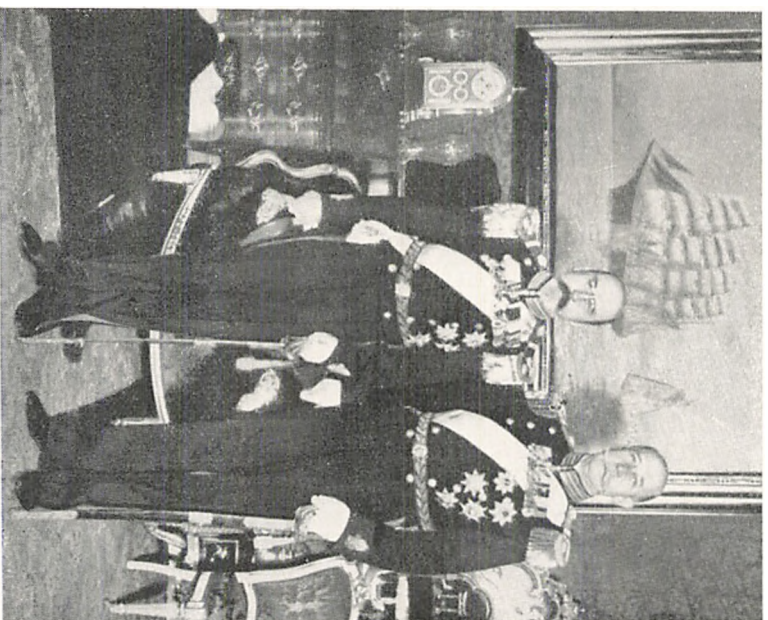
Engelsk Baadsmand paa H. M. S. »Victoria and Albert«.

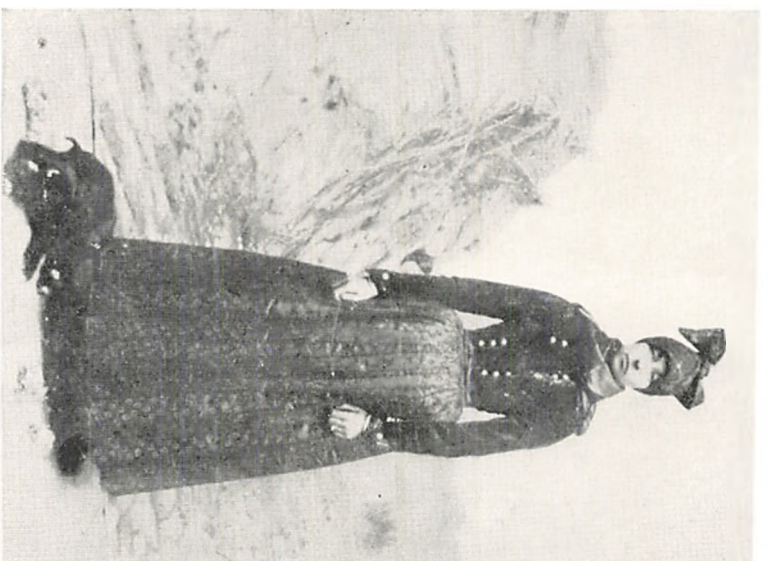
Storfyrst Alexander og hans lille Datter Irina, senere Prinsesse Youssopoff.

Fra Gatchina: Czarens Børn.

Fader og min Fætter, Prins Georg, fotografet
i Det gule Palæ.

Moder som f. anophje.

Etatsraad H. N. Andersen og Admiral Richelieu
paa S/s »Annam«.

Yachtkaptajn, Kommandør Scheller og Staldmester,
Greve Frijs.

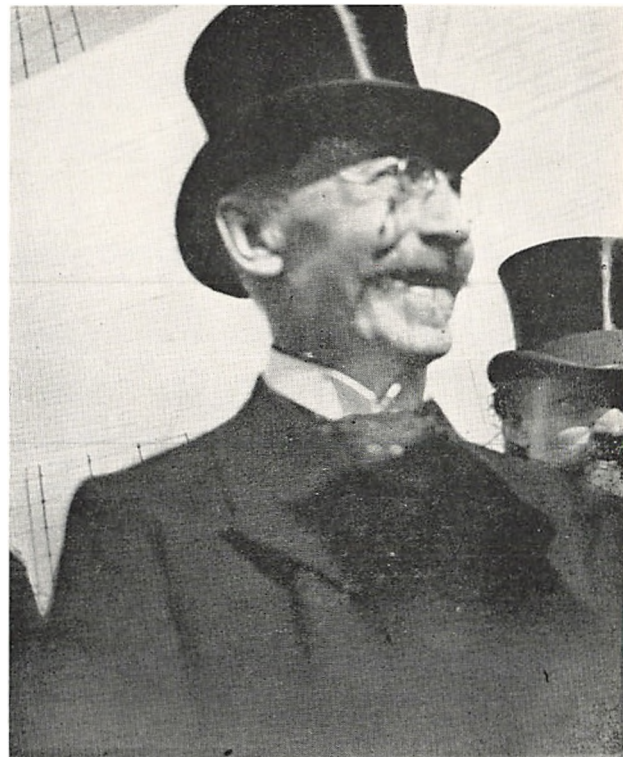
Admiralinde Evers, Etatsraad H. N. Andersen, Viceadmiral Evers og mig selv.

Kaptajnerne, senere Admiralerne Scheller og Evers.

Venner af Huset, Greve Léon Moltke og Kaptajn Vilh. Rosen.

En Ven af Huset, den russiske Gesandt, Greve Benckendorff.

Margrethes Bryllup 9. Juni 1921.
Familien fotograferet paa Havetrappen til Christian VII's Palæ.

Ved Modtagelsen i Christian den Syvendes Pales Have efter Prinsesse Margrethes Bryllup.

Til venstre Ministrene Niels Neergaard og Klaus Berntsen. Foran dem ses Generalløjtnant Nyholm. Derefter følger Prins Harald og Kongen, der underholder sig med Kgl. Kammersangerinde Tenna Frederiksen, som sang ved Vielsen i Kirken. Til højre, med Ryggen til, Prins Georg af Grækenland.

Familjen paa St. Firmin i 1880'erne.

Fra venstre: Hertuginde af Magenta, Hertuginde af Chartres, Prins Henri af Orléans, Hertugen af Chartres, min Moder. I Midten Prinsesse Clémentine af Orléans. Forrest: Min Onkel, Prins Jean, Hertug af Guise.

Min Moder paa Jagt hos sine Forældre i Chantillys Skove.

Min Onkel, Prins Jean i Chantilly, førend han maatte
forlade Frankrig, da han opretholdt sit Krav paa den
franske Trone.

Fra Jagtselskab i Chantilly.
Min Bedstefader Chartres, Prins Jean, Bedstemoder, Prins
Henri og Tante »Puss«, Hertuginde af Magenta.

Jagtselskab i Chantilly. Min Bedstemoder betror noget til min Bedstefader.
I Midten ses Moder.

Fra Jagterne i Chantilly.

Jagtscene fra Chantilly.

Viggo i Chantilly.

Min Bedstefaders Meute paa Chantilly Slot.

To veludstyrede Jagtdamer: Hertugen af Guises Dotre, Prinsesserne Ita (senere Mural) og Mona (senere Hertuginde af Aosta).

Min Bedstemoder paa Hesten »Michado« fra Jagterne i Chantilly.

Fra St. Firmin: Tante Isabella, Hertuginde af Guise, med sine Børn og deres franske »Nounous«er.

Denne Udvikling fulgte hun med den største Interesse. Men jeg tror, at det nok ogsaa var derfor, at hun mente, at den danske Handelsverden burde ud af Svøbet og prøve Kræfter i den rigtig store Verden. Det var ogsaa derfor, at hun, ligesom andre i Kongefamilien, var optaget af Frihavnens Grundlæggelse og lykkelig over, at den snart antog et Verdensformat, som kunde taale Sammenligning med store engelske og tyske Havne.

Derfor glædede det hende mere end nogen anden, at »Valkyrien«s Togt blev en saa stor Succes og Gudskelov jo ikke nogen »svømmende Ligkiste«. Tværtimod befæstede det vor Stilling i Østen, og H. N. Andersens geniale Fremsyn og utrættelige Arbejde ligesom mange andres Initiativ ude i Østen bar gyldne Frugter.

Jeg husker levende Skibets Hjemkomst. Min Mor og alle Børnene rejste til Helsingør og tog imod de hjemvendende Helte! Naturligvis bragte min Fader Gaver med hjem til os Børn: Sailong-Baade, japanske Huse, Kineserdragt til mig, og fra Kongen af Siam kom et pragtfuldt Guld-Cigaretetui til min Moder.

Mon vi ikke snart kunde sende et nyt Krigsskib ud til Østen? Kronprinsen, der for Resten har været Kadet paa »Valkyrien«, og Prins Knud var, som det vil erindres, i Mellemløbsaarene paa en højst nyttig Rejse med en Ø. K.-Baad. Men et Krigsskib vilde ogsaa gøre sig, til Støtte for vor *goodwill* derude, særlig nu, da Baandene i den lange Krigstid har været løsnet mellem os og de fjerne, rige Lande i Øst.

For os Børn har min Moders store franske Familie altid betydet meget, fordi den hurtigt lærte os nye Forhold at kende. Lidt Historie er nødvendig for at præsentere den, uden at jeg dog skal gaa helt tilbage til Verdens Skabelse. Læserne bør straks beroliges.

Min Moders Oldefader, Kong *Louis Philippe*, havde Tilknytning til Danmark. Han var Frankrigs sidste Konge, fra Juli-Revolutionen i 1830, da Orléans'erne afløste Bourbonerne, indtil Februar-Revolutionen i 1848. Faderen var *Philippe Egalité*, der stemte for Ludvig XVI's Henrettelse. Vorherre tilgive ham. Han fik ikke meget ud af sin Afstemning, maatte gaa i Landflygtighed, og hans Børn maatte klare sig, som de bedst kunde. Sønnen, Louis Philippe, indtog saaledes en Overgang en ydmyg Lærerstilling i Amerika og fandt senere et Ly her i Danmark under Frederik den Sjette, der af sit ærlige Hjerte hadede Revolutionen. At Kong Frederik senere blev en Beundrer og Allieret af Revolutionens berømmeligste Son, Napoleon, er en anden Sag. Min Tip-Oldefader blev dog, trods alle sine Ulykker, Frankrigs Konge, men maatte — efter 18 yderst vanskelige Regeringsaar — atter vandre i Eksil med hele sin store Familie. Han havde i sin Tid været Genstand for 20 Attentater, hvad der nok maa siges at være en ganske fin Rekord. Det blev sagt, at de dybe Furer, som Livets Vanskeligheder trak i hans Pande, gik i Arv til Familien, ogsaa til min Moder. Jeg selv føler mig undertiden over Panden!

Min Moder var, om jeg saa maa sige, en dobbelt Orléans'er, idet Louis Philippe og hans Dronning to Gange var hendes Oldeforældre. Det lyder mærkeligt, men Sagen var, at hendes

Bedstefader paa fædrene Side var Dauphinen, Frankrigs Kronprins, og Broderen, Prins *Joinville*, hendes anden Bedstefader, gift med en Braganza, Datter af Kejser Pedro I af Brasilien.

Joinville var Søofficer. Det var ham, der førte »La belle Poule«, det Skib, som Louis Philippe sendte til St. Helena for at hente Napoleons dødelige Rester »til Seinens Bred, midt i det Folk, han havde elsket saa højt«. Orléans'erne viste Kejseren den sidste Ære, som Bourbonerne ikke havde villet eller — kunnet! Det var dem, der indrettede Invalide-Domen til hans sidste Hvilested. Og hvilket!

Af Louis Philippes 8 Børn var den mest kendte Duc *d'Aumale*, der ejede det skønne Slot *Chantilly*, som mange Danske kender, og som han ved sin Død skænkede til det franske Akademi. Det er nu et sjældent fint Museum med de kostbareste Skatte i Møbler, Bøger, Malerier og andre Kostbarheder.

Den, der levede længst af Louis Philippes Børn, var Datteren, Prinsesse *Clémentine*. Det er ganske morsomt, at da denne Dame, som døde, da jeg var 17 Aar, og som jeg naturligvis har kendt, blev født, levede endnu Napoleon den Store paa St. Helena. Hun erindrede tydeligt sin Faders Tronbestigelse i 1830 og Februar-Revolutionen for 97 Aar siden. Og det har vi Børn hørt hende fortælle om. Saadan er det at tilhøre en gammel Familie! Tante *Clémentine* blev gift med en Coburg og blev Moder til Kong Ferdinand af Bulgarien, hvis Trone min Fader afslog, da den blev tilbudt ham i hans Ungdom. Hvad han aldrig har fortrudt. Jeg heller ikke!

Jeg er vist nok i Overensstemmelse med Sandheden, naar jeg siger, at min Moder i sit Sind havde optaget Familiens Tragik, men ogsaa dens Storhed og Stolthed, som adledes i Ulykken. En hel, mærkelig Epoke i Frankrigs Historie med store Forhaabninger og dybe Fald, en ældgammel Tradition, en dybtgaaende Viden om politiske Tilstande og om Personer af Format levede ligesom videre i hende. Og da hun var en sjælden Begavelse, er det ikke underligt, at hun havde en stor Tiltrækning.

Men hele den Tradition fødtes vi Børn ind i, foruden den Arv, vi fik fra vor Faders kongelige Slægt gennem mange Generationer. Ved Besøgene i Frankrig knyttedes vi naturligt til de Familiemedlemmer, hvis Navne endnu havde historisk Klang selv om de var berøvet deres Magt og Herlighed Naar vi kom til Frankrig i de unge Aar, gjaldt Besøgene først og fremmest mine kære Bedsteforældre, Hertugen og Hertuginde af Chartres. De boede om Sommeren paa deres Slot i *St. Firmin* og om Vinteren i *Rue Jean Gaujon*. Min Moder, oftest ledsaget af min Fader, besøgte dem 2—3 Gange om Aaret. Naar vi skulde derned, glædede vi os til den store Oplevelse. De førte ikke stort Hus, men det havde jo kun besværet Børn. Paa Landet fiskede vi Karper, der gik i Kanalerne efter de bedste franske Mønstre, ældgamle Damer og Herrer, der var helt grønne af Ælde paa Ryggen. De Ældste havde Guldringe i Næsen, og Gud hjælpe os, hvis vi fangede dem og ikke smed dem ud igen. Vi havde en Tjener med, der forstod sig derpaa. Skete der noget forkert, blev han skældt ud, idet det var Duc d'Aumale eller maaske Louis Philippe selv, der havde sat dem ud. Traditionen ligefrem pjaskede os om Ørerne.

Efter Traditionen skulde der kun køres med Hest og Vogn. Men i de senere Aar købte min Bedstemoder et Automobil, en sand Revolution i Familjen. Hun havde vanskeligt ved at vænne sig til det nye Befordringsmiddel, og Margrethe fortæller, at da hun kørte ind til Paris for første Gang, standsede hun Chaufføren og bad ham lukke Hjælmen paa Maskinen op for, som hun sagde, at »La machine pouvait se reposer un peu,« hun mente, at ogsaa Maskinens mange Heste burde hvile sig lidt ovenpaa Strabadserne.

Vor Bedstemoder var iøvrigt en meget streng Dame, som vi Børn havde den største Respekt for. Ligesom min Moder elskede hun Dyr og var omgivet af alle Slags tamme Væsener, ja, havde endogsaa en hvid Rotte i et Bur. Den hed Mimi og tiltrak sig i den Grad min Søster Margrethes Interesse, at hun ikke kunde modstaa Fristelsen til en Dag, da hun var alene i Stuen, hvor Buret stod, at lukke det op for bedre at

kunne beundre det yndige Dyr. Mimi tog Chancen, hvad der var meget fornuftigt, og stak af. Margrethe blev rædselsslagen, og en vild Jagt begyndte gennem Stuen. Mærkeligt nok lykkedes det hende at fange Vidunderet, inden Bedstemoder kom ind, Var den søde Mimi forsvundet, tror jeg at kunne sige med Sikkerhed, at det havde set sort ud for os smaa Gæster fra Danmark.

Vor Onkel Jean elskede at slaa paa Tromme. Han var en Mester i den Kunst. Da han en tidlig Morgen paa *St. Firmin* absolut skulde slaa nogle vældige Trommehvirvler og netop uden for min Bedstemoders Sovekammerdør, og førend hun var staaet op, kom hun farende lige ud af Sengen og forsøgte at faa den ubændige Trommeslager til dog for Guds Skyld at holde op med sit forfærdelige Spektakel. Han var imidlertid i den Grad betaget af sin Kunstudfoldelse, at han ikke kunde standse. Først da hans Moder havde hældt et Glas koldt Vand over Hovedet paa ham, afsluttede han sine Musikøvelser, saaledes at Roen blev genoprettet.

Familierne Bourbon og Orléans havde som bekendt ligget i aaben Fejde i over hundrede Aar, og min Bedstemoder havde aldrig villet se en Bourbon inden for sine Døre. Men saa skete det forfærdelige, at Margrethe hos Prins Georg i Paris mødte en ung Prins af det forhadte Fyrstehus, min senere Svoger, Prins *René* af Bourbon-Parma. De blev forelsket ved første Øjekast, og de blev forlovet. Ingen turde bringe Bedstemoder den skrækkelige Nyhed. Min Fader tog imidlertid Mod til sig og underrettede den strenge Dame om, hvad der var overgaaet Familjen. Vi var alle meget spændt paa, hvad der vilde ske. Om Jorden vilde gaa ud af sin Bane eller hvad andet? Men hun tog det roligt. Nogen særlig Glæde var det hende vel ikke. Hun var saa naadig at invitere det nyforlovede Par til Frokost. Da de kom tilbage fra denne historiske Udflugt, spurgte jeg Margrethe, hvorledes det var forløbet: »Jo, sagde min Søster, hun var from som et Lam og elskede straks René.« Jeg tillod mig imidlertid at tvivle. Skulde virkelig den berømte og ødelæggende Strid imellem de to berømte Familjer være

afsluttet? Jo, man gik langsomt med Dørene, og da den første Søn, *Jacques*, blev født og skulde døbes, spurgte de forsigtigt, om hun vilde være Gudmoder til den uskyldige, lille Bourbon. Hun indvilligede. Saaledes endte denne gamle Strid endelig over Døbefonten. Det kunde ikke være smukkere.

Det kunde hænde, at mine Forældre og vi kom til Paris og skulde blive dør, medens Familiens Lejligheder eller Huse ikke var aabne. Saa boede vi paa Hotel Terminus ved Gare du Nord, et egentlig ikke meget behageligt Sted. Men det var nu engang saaledes, og derved var der ikke noget at gøre, og jeg har aldrig forstaaet, hvad der særlig tiltrak mine Forældre paa dette ægte Endestations-Hotel Mine Bedsteforældre kom nu og da til Danmark, hvor de var kære Gæster. De boede da i Det gule Palæ og om Sommeren paa Bernstorff eller paa Fredensborg. Forlængst er de gaaet bort og ligger begravet i Slotskapellet i *Dreux*, som Tyskerne meget hensynsfuldt har bombet i den sidste Krig.

Min yngste Morbroder var Prins *Henri*. Han var Opdagelsesrejsende og døde i Thibet. Ham husker jeg godt. Og min ældste Morbroder var Prins *Jean*, vel nok min Moders Yndlingsbroder, som vi allerede har talt om. Han følte sig tiltrukket af Danmark, og da han ikke kunde blive Officer i den franske Armé, var det, han fik sin Uddannelse i den danske Garde! Saaledes fandt altsaa ogsaa han, en Slags Landflygtig, Ly i Danmark, ligesom hans Oldefader havde fundet det. Naar han blev Frankrigs Tronprætendent, var det, fordi Orléans'ernes Chef, Hertugen af Orléans, døde barnløs. Jeg husker denne sidste som en gammel Herre med stort hvidt, ægte fransk Fuldskæg. Da Prins Jean, Hertug af Guise, som er død nu under Krigen, erklærede sig som Prætendent, maatte han efter fransk Lov gaa i Landflygtighed. Det skete paa 24 Timer. Nu er hans Søn, Greven af Paris, landflygtig!

Min Moder huskede netop den fransk-tyske Krigs Udbrud. Hun fortalte, at da hun en Dag blev sendt ind i sin Faders Arbejdsværelse for at sige ham, at de skulde gaa til Bords, sad han og græd. Saa græd hun ogsaa. Krigen var udbrudt. Fa-

milien levede dengang i tvungent Eksil i England, Kongefamilien kunde under Napoleon III ikke bo i Frankrig, og Republikken genindførte denne Bestemmelse i Loven af 1875, men kun for Prætendenters Vedkommende. Min Bedstefader *vilde* imidlertid hjem for at kæmpe i Hæren. Han havde med Udmærkelse tjent ved *Mac Clellans* Stab i den amerikanske Borgerkrig. Det lykkedes ham virkelig at snige sig ind i Frankrig, og under Navnet Robert Lefort (han hed Robert i Virkeligheden) tjente han som menig Soldat i Hæren mod Tyskland. Han udmærkede sig ogsaa her, blev kaldt for Fronten og modtog Æreslegionens Kors. Da røbede han, hvem han var, og der blev naturligvis stor Forbavselse, jeg tror ogsaa megen Glæde hos mange, i Frankrig. Men det var akkurat, hvad en Prins af Frankrig burde gøre. Det vil erindres, at Prins Jeans Søn, Greven af Paris, den nuværende Tronprætendent, under denne Krig har forsøgt det samme, men med mindre Held.

Jeg tænker mig, at min Bedstefaders raske Handling bidrog til, at Orléans'erne efter Napoleon III's Fald atter fik Lov til at bo i deres Fædreland, dog som nævnt, efter 1875, ikke selve Tronprætendenten. I alt Fald deres Tilbagevenden medførte, at Slægten i økonomisk Henseende kom til at staa meget bedre end før. Republikken tilbagebetalte, rigtignok efter en god Tids Forløb, Slægten dens Formue, som Napoleon III havde vist sig saa fornem at berøve den. Senere maatte han selv afløse Orléans'erne som Landflygtig i England! Min Moder fortalte, at da de engang boede i en Villa ved Le Havre, var de meget fattige, og der var ikke Raad til at holde Hjælp til Haven. Saa tog hun og Broderen Henri fat. Det gik udmærket. Min Bedstefader blev senere udnævnt til Oberst i Hæren med Garnison i *Lunéville*, og her havde min Moder en lykkelig Barndom. Ganske vist stak hun flere Gange af fra det Kloster, hun som andre franske Piger blev sat i, og til sidst tog Forældrene hende ud. Der var ikke andet at stille op

Jeg er nok igen kommet et Stykke tilbage, men det er fristende at fortælle Slægtshistorie, naar man først er begyndt,

og jeg tror for Resten, at det vil interessere at høre lidt fra gamle Dage.

Vi besøgte ogsaa i Frankrig Tante *Puss*, min Moders eneste Søster, Hertuginde af *Magenta*, der var gift med General *Mac Mahon*, en Søn af ham fra Sebastopol i Krimkrigen og Republikkens anden Præsident i Forventning om Kongedømmets Genoprettelse! Hendes Søn, min Fætter *Maurice*, har endnu staaende en Fane, som Generalen erobrede ved den celebre Lejlighed. Ogsaa min Moders Kusine, Eks-Dronning *Amélie* af Portugal, har vi boet hos, da hendes Mand blev myrdet og hun selv fordrevet fra sit Land, og vi har glædet os over at være sammen med hendes Søn, Kong *Manuel*, der efterfulgte Faderen, men ogsaa selv blev fordrevet af de iltre Portugisere.

Dronning *Amélie*, der lever endnu, er en meget sød Dame. Hun skulde engang aflægge en Visit hos Marokkos Regent, den berømmelige og temperamentsfulde Marchal *Lyautey*. Jeg maa berette, hvad min Broder Aage har fortalt om, hvad der gik forud for hendes højtidelige Besøg. Aage var dengang i Marchallens Stab i *Marakesch*. Han blev Dagen før Ankomsten kaldt ind til sin høje, og som alle ved, geniale Chef. *Lyautey* var stærkt kongeligt sindet og vilde modtage Dronningen med kongelige Æresbevisninger. Marchallen, der for øvrigt sagde du til alle sine Officerer, spurgte Aage, som han elskede:

— Hvad skal jeg lade Musikken spille, naar din Tante kommer? Jeg kan ikke spille den portugisiske Nationalhymne, da hun jo ikke længere er Dronning af Portugal. Heller ikke *Marseillaisen*, Revolutionens Hymne, da hun er *Prinsesse* af Frankrig. Hun er jo efterhaanden en helt international Person!

Aage, der var en stor Strik, sagde:

— Kunde Marchallen ikke spille »Internationale«?

Lyautey blev aldeles rasende og smed Aage ud. I Døren vendte han sig og sagde smilende:

— Jeg foreslaar i Stedet for: »Den glade Enke«.

Saa lo Marchallen; thi min kære kongelige Tante har altid haft et straalende og glad Humør, selv i sin Enkestand.

Af andre Slægtninge, som vore Besøg gælder i de senere Aar, er *Murat'*erne, idet min Kusine, Prins Jeans Datter, Prinsesse *Isabelle* af Frankrig, er gift med en Prins Murat, direkte Ætling af Napoleons berømte Marchal, Kongen af Neapel. Hendes Søster, Prinsesse *Anne*, var gift med Hertugen af Aosta, der førte Italiens Hær i den højst uheldige Krig i Abessinien. Han døde som bekendt i engelsk Fangenskab for et Par Aar siden.

En usædvanlig tapper Kusine har jeg i Grevinde *Lily*, Datter af Hertuginde af Magenta, gift med Greven af *Rambuteau*, som nu under Krigen, da de tyske Tropper trængte frem gennem Frankrig, i sin Have i Lyon, ved at vise en utrolig Aandsnærværelse fik afvæbnet et Par tyske Flyversoldater, som aflagde Besøg dér uden — tør man sige — at have modtaget nogen formel Invitation. For det modtog hun Krigskorset — *La Croix de Guerre*. Det var velfortjent. Hun er imidlertid ikke den eneste franske Prinsesse, der har modtaget den fine Orden. Ogsaa min Nièce, Margrethes Datter, Prinsesse *Anne*, har modtaget den. Hun har været Ambulancefører under denne Krig og faaet Croix de Guerre med Stjerne og modtaget Dekorationen foran Fronten. En tapper og flink ung Pige. Grevinden har haft en tung Skæbne. Tyskerne hentede hende, idet hun blev angivet af en Stikker for illegalt Arbejde og ført til Ravensbrück, hvor hun endelig blev befriet af det svenske Røde Kors. Da hun forlod Lejren, sagde den tyske Kommandant til hende: »Som De meget godt ved, er Deres Mand og Svoger død ved Juletid i en anden Lejr.« Hun anede det ikke!

Sidst vi samledes, var ved den Mindehøjtidelighed, som vort Gesandtskab i Paris arrangerede i den danske Kirke til Minde om min Broder Aage. Det var i Krigens Begyndelse. Nu virkede det ikke underligt, at den franske Republiks Præsident var repræsenteret ved en saadan Højtidelighed. Men Aage var jo ogsaa, skønt Søn af en Prinsesse af Orléans, *dansk* Prins. I alt Fald de gamle Tiders Nag er glemt, og man samledes i Anledning af en dansk og fransk Soldats Død.

Meget forandrede sig nu. Familien i Frankrig blev spredt paa Grund af Krigsbegivenhederne, og da Paris faldt i 1940, maatte Margrethe, der siden sit Giftermaal i 1921 hvert Aar havde besøgt min Fader paa Bernstorff og boet dér et Par Maaneder, nu forlade Frankrig og drog med sin Familie til Amerika. Hun arbejdede i en Hatteforretning i New York, og efterhaanden som Børnene voksede op, drog de af Sted til Krigen. Det var saaledes deres Pligt, og de fulgte den gerne. Prins *Jacques*, den ældste Søn, blev Spitfire-Flyver i det norske Flyvevæsen, *Anne* blev som nævnt Ambulancefører i den franske Armé, og *Michel* blev Faldskærmsudspringer, ogsaa i den franske Hær. Han er nu i Indokina. Den yngste var for ung til at gaa med. Endelig er min Svoger *René* Kaptajn i den franske Okkupationshær i Tyskland ... Medlemmer af den gamle franske Kongeslægt har saaledes deltaget i den store Befrielseskamp. Jo, svundne Tiders Nag var glemt.

Lad os vende tilbage til det gamle gule Palæ i Amaliegade. Her døde min kære Moder i 1909. Min Fader, Aage og Axel og jeg var paa Vej til Siam for at besøge Kong *Chulalongkorn*, Danmarks Ven Moder var blevet tilbage med Viggo og Margrethe. Alt var godt ved Afrejsen, saa meget mere overraskende var det for os i Calicut i Indien at modtage Telegram om, at Moder var meget syg. Med »St. Thomas« sejlede vi straks tilbage, og i Colombo laa der Meddelelse om, at min Moder var død. Vi fik en P. N. O.-Baad til Brindisi, og her tog min Fætter, Prins Georg af Grækenland, og Admiral Evers imod os. Afstandene var store, og da vi naaede hjem til København, havde Bisættelsen fundet Sted. Min Bedstemoder var naaet derop fra Frankrig Kisten stod i Holmens Kirkes Kapel, indtil Kapellet i Roskilde kunde blive færdigt. Som Katolik skulde min Moder hvile i et særligt Kapel Vi havde ikke set Moder som syg, og derfor bevarer vi Mindet om hende som ung og glad og med sin stolte Rejsning. Det er et smukt Minde at have gennem Livet.

I 30 Aar skulde min Fader leve alene i det store Hus, indtil sin Død i Januar 1939. Han var kun syg i faa Dage, havde aldrig i sit Liv fejlet noget, København bevarer endnu Erindringen om, hvor rank og rask han saa ud i sin høje Alderdom. Men da han blev syg, vilde han ikke leve. Han havde alligevel tabt Lysten til at fortsætte. Han naaede at sige Farvel til os alle. Aage og Margrethe kom hertil. Den altid trofaste Prins Georg kom flyvende fra Athen. Det var første Gang, han havde sat sig i en Flyvemaskine. Og selv Prins Jean naaede til sin Ungdomsven og Svogers Leje. Ja, de samledes alle — fra nær og fjern — for at sige den gamle Sømand Farvel inden den lange Rejse over det store Hav. Og det var smukt. Han døde stille og værdigt, som gamle Mennesker skal dø.

Kongen havde smukt ordnet det saaledes, at Garden blev stillet op lige over for Det gule Palæ for at paradere, da hans Kiste førtes bort. Bisættelsen fandt naturligvis Sted i Holmens Kirke, hans egen Kirke; Begravelsen skete i Roskilde, hvor han hviler i en Sarkofag af grønlandsk Marmor ved Siden af min Moders Sarkofag. De er skænket af »Kompagniet«, som stod deres Hjerter nær.

Og saa lukkede Det gule Palæ. Kongen ønskede at være til Stede paa dets sidste Aften, om man vil. Det var efter min Faders Begravelse. Vi var kun faa forsamlet. Det var vemodigt. Men Palæet havde ligesom udspillet sin Rolle. Det havde dannet Rammen om megen Familielykke fra mine Bedsteforældres til vore Dage. Dets Navn har en god Klang, synes jeg. Det er nu Sædet for en vidtspændende Barmhjertighedsgerning, for Røde Kors' gode Virksomhed. Kunde min altid givende Moder have ønsket sig nogen smukkere Anvendelse af det Hjem, der blev hendes her i Danmark! Og Bernstorff, ogsaa det er overgaaet til anden Tjeneste. En Epoke er ligesom afsluttet. Derfor har vi set os lidt tilbage. Det kan være baade praktisk og underholdende.

